

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Т. Р.Короткий

« ____ » _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

**Тема: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНВЕНЦІЇ
ПРО БОРОТЬБУ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ**

Виконавець: Вірченко Каріна Сергіївна

Науковий керівник: д.ю.н., професор Волошин Юрій Олексійович

Нормоконтролер: викладач Головатенко Марина Юріївна

Київ, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО БОРТЬБУ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ.....	6
1.1. Основні питання боротьби з фінансуванням тероризму згідно Конвенції.....	6
1.2. Поняття фінансування тероризму відповідно до Конвенції.....	13
1.3. Встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму.....	16
РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ КОНВЕНЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПО БОРТЬБИ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ... 	19
2.1. Резолюції Ради Безпеки ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму.....	19
2.2. Спеціальні рекомендації ФАТФ про боротьбу з фінансуванням тероризму.....	26
РОЗДІЛ 3. ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ УНІВЕРСАЛЬНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, СУДОВИМИ УСТАНОВАМИ У БОРТЬБИ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ.....	36
3.1. Практика застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму міжнародними організаціями.....	36
3.2. Застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму Міжнародним судом ООН та Європейським судом справедливості.....	49
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. Відзначається значний прогрес в розумінні явища фінансування тероризму, а також в розробці і реалізації заходів боротьби з цим явищем. Фінансування тероризму передбачає здійснення конкретної діяльності зі збирання, зберігання та приховування фінансових коштів, використання фінансових коштів для підтримки терористичних організацій та їх інфраструктури, а також переказу коштів для підтримки або здійснення конкретних терористичних нападів. Використовувані для фінансування тероризму фінансові кошти можуть бути отримані законним чи незаконним шляхом, а в якості каналів надання тероризму фінансової або іншої матеріально-технічної підтримки можуть використовуватися діючі на законних підставах гуманітарні або комерційні організації, які виступають в цій якості ненавмисно або навмисно.

Основним джерелом міжнародних зобов'язань по боротьбі з фінансуванням тероризму є Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, яка вплинула на створення резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, зокрема резолюції РБ ООН 1373 (2001) та на більш ранні резолюції, в яких міститься вимога про заморожування активів зазначених в них терористів, а також на спеціальні рекомендації ФАТФ.

Питання про встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму вперше розглядався в контексті Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, розробники зіткнулися з проблемою встановлення кримінальної відповідальності за фінансування діяльності, яка до цього не мала вичерпного визначення.

Здатність запобігати і виявляти фінансування тероризму є високоефективним засобом виявлення злочинців і терористів, а також основної діяльності, в результаті якої виходять гроші. Застосування

розвідувальних і слідчих методів може бути одним із способів виявлення та припинення діяльності терористів і терористичних організацій.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму вимагає, щоб держави-члени вживали заходів для захисту своїх фінансових систем від неправомірного використання особами, які планують терористичну діяльність або які беруть участь в ній.

Теоретичні та практичні аспекти питання боротьби з фінансуванням тероризму висвітлюється в роботах наступних **вчених**: В.В. Вахане, А.Ю. Викулина, А.В. Возженікова, В.П. Журавель, О.С. Кузнецової, Т.В. Лебедевої, Д.Д. Магомедова, Р. Оганяна, Е.А. Степановой, Г.А. Тосунян, В.В. Устінова, Я.М. Хамінського, І.І. Хохлова, В.Л. Шульца та ін.

У дослідженнях зарубіжних авторів тема фінансування тероризму зачіпається Вільямом С. Гилмором, Нікосія Пассасом, Лоретою Наполеоні, Пітером Ліллі, Річардом Барреттом, Рохані Гунаратна та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексне вивчення основних напрямків впливу застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму на діяльність міжнародних установ, аналізу ефективності і своєчасності становлення міжнародних стандартів та визначення шляхів вдосконалення міжнародної і національної систем протидії фінансуванню тероризму.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних **завдань**:

-дослідити основні питання боротьби з фінансуванням тероризму згідно Конвенції;

-визначити поняття фінансування тероризму відповідно до Конвенції;

- проаналізувати встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму;

-розкрити зміст Резолюцій Ради Безпеки ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму;

-охарактеризувати спеціальні рекомендації ФАТФ про боротьбу з фінансуванням тероризму;

-дослідити практику застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму міжнародними організаціями ;

- визначити практику застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму Міжнародним судом ООН та Європейським судом справедливості.

Об'єктом дослідження є міжнародно-правові відносини, що виникають у сфері боротьби з фінансуванням тероризму.

Предметом дослідження є практика застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму міжнародними організаціям та вплив Конвенції на формування міжнародних стандартів у сфері боротьби з фінансуванням тероризму.

Методологічна основа роботи. У процесі цього дослідження використовувалися різні загальнотеоретичні та спеціально-наукові методи та підходи для вивчення предмету дослідження, що забезпечили достовірність отриманих висновків та вирішення поставлених завдань. Основними методами дослідження були формально-юридичний та порівняльно-правовий методи. Аналіз основної Конвенції та низки універсальних міжнародно-правових документів було здійснено за допомогою формально-юридичного методу.

Застосування порівняльного методу дало можливість дослідити та визначити загальні тенденції і закономірності імплементації міжнародно-правових норм щодо боротьби з фінансуванням тероризму. Крім зазначених методів, у даній роботі було використано також метод системного аналізу, структурно-функціональний, логічний та інші спеціальні методи наукового пізнання.

Структура роботи обумовлена її метою, завданнями та предметом дослідження. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, якими охоплюються сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел (51 найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи –62 сторінки, у тому числі список використаних джерел – 6 сторінок.

РОЗДІЛ 1.
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ КОНВЕНЦІЇ ПРО БОРОТЬБУ З
ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ

1.1. Основні питання боротьби з фінансуванням тероризму згідно Конвенції

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму була прийнята в результаті реалізації висунутої Францією ініціативи, яку активно підтримали країни «Групи восьми» [1]. У травні 1998 року міністри закордонних справ «Групи восьми» визначили запобігання збору коштів для цілей тероризму як «одного з першочергових [напрямоків] подальшої роботи» [2]. Восени 1998 року Франція виступила ініціатором переговорів по Конвенції та запропонувала її текст на розгляд Організації Об'єднаних Націй . У грудні 1998 року Генеральна Асамблея прийняла рішення про підготовку Конвенції силами спеціального комітету, створеного відповідно до резолюції 51/210 [3]. Текст Конвенції був прийнятий Генеральною Асамблеєю 9 грудня 1999 року [4]. Конвенцію підписали 132 держави, і за станом на 30 квітня 2003 року її вступила в силу в 80 державах.

Конвенція містить три основних зобов'язання для держав-учасників. По-перше, держави-учасники зобов'язані зафіксувати злочинний характер фінансування тероризму в своєму кримінальному законодавстві. По-друге, вони зобов'язані брати участь у широкомасштабному співробітництві з іншими державами-учасниками і надавати їм юридичну допомогу в питаннях, що становлять предмет Конвенції. По-третє, вони зобов'язані ввести в дію певні вимоги щодо ролі фінансових установ у виявленні та повідомленні фактів, які свідчать про фінансування терористичних актів.

Суб'єктивний елемент фінансування тероризму відповідно до визначень в Конвенції, має два аспекти. По-перше, діяння повинно бути навмисним. По-друге, виконавець злочину повинен мати намір використовувати кошти для фінансування терористичних актів або усвідомлювати, що кошти будуть використані для цих цілей. У другому аспекті намір і усвідомлення є взаємовиключними складовими. Конвенція не містить додаткової інформації про ці два аспекти суб'єктивної сторони злочину, і, таким чином, їх необхідно застосовувати відповідно до загального кримінальним законодавством кожної держави-учасниці Конвенції.

Приводиться в Конвенції визначення злочину, що кваліфікується як фінансування тероризму, містить два основних об'єктивних елемента. Першим є «фінансування», яке визначається в широкому сенсі слова як надання або сборсередств. Цей елемент присутній, якщо особа «любими методами, прямо або побічно, незаконно та умисно надає кошти або здійснює їх збір [...]» [4].

Другий об'єктивний елемент складу злочину стосується терористичних актів, які визначаються Конвенцією шляхом відсилання до двох різних джерел. Перше джерело - перелік з дев'яти міжнародних договорів, відкритих для підписання в 1970-1997 роках, які вимагають від держав-учасників законодавчого закріплення різних злочинів терористичного характеру. Конвенція дозволяє державі-учасниці виключити будь-якої договір з даного переліку, але тільки в тому випадку, якщо держава не є стороною, що бере участь в цьому договорі. Виняток перестає діяти, коли держава приєднується до даного договору. У свою чергу, коли держава перестає бути бере участь стороною якої-небудь з перерахованих конвенцій, воно має право виключити її з переліку договорів, що застосовуються у відношенні неї відповідно до Конвенції [4].

Друге джерело - «внутрішнє» визначення терористичних актів, що міститься в самій Конвенції. Вона визначає терористичні акти як «будь-яке [...] діяння, спрямоване на те, щоб викликати смерть будь-якого громадянського них особисто чи для іншої особи, яка не бере активної участі у

військових діях в ситуації збройного конфлікту, або заподіяти йому тяжке тілесне ушкодження, коли мета такого діяння в силу його характеру чи контексту полягає в тому, щоб залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити будь-яку дію чи утриматися від його здійснення». Таким чином, відповідно до загального визначення, що міститься в Конвенції, діяння являє собою терористичний акт, якщо воно відповідає двом умовам:

- воно спрямоване на те, щоб викликати смерть будь-якого громадянського ніх особисто чи для іншої особи, яка не бере активної участі у військових діях в ситуації збройного конфлікту, або заподіяти йому тяжке тілесне ушкодження;

- його мета полягає в тому, щоб залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити будь-яку дію чи утриматися від його здійснення.

Можна відзначити й інші аспекти визначення злочинів, зазначених у Конвенції.

- Для того щоб будь-яке діяння становило злочин згідно з Конвенцією, необов'язково, щоб кошти фактично використовувались для скоєння одного із зазначених у ній злочинів.

- Факт участі в якості співучасника у вчиненні будь-якого злочину, а також факт організації злочину або керівництва ним визнаються злочинним діянням так само, як і сам злочин.

- Сприяння вчиненню злочину групою осіб, які діють зі спільною метою, також кваліфікується Конвенцією як вчинення злочину, за умови, що таке сприяння носить умисний характер і виявляється: (i) з метою підтримки приступні діяльності або злочинних цілей групи, коли така діяльність або намір передбачають вчинення одного із зазначених у Конвенції злочинів; (ii) або при усвідомленні наміру групи вчинити один із зазначених у Конвенції злочинів.

- Спроби вчинити злочин визнаються злочинним діянням так само, як і сам злочин.

- Конвенція не застосовується у випадках, коли злочин скоєно в одній державі, підозрюваний у скоєнні злочину є громадянином цієї держави і знаходиться на території цієї держави, і жодна інша держава не має підстав для здійснення своєї юрисдикції щодо передбачуваного злочинця відповідно до Конвенції.

- Юридичні особи можуть бути притягнуті до відповідальності за вчинення злочинів, зазначених у Конвенції, однак це не означає, що на них обов'язково покладається кримінальна відповідальність; відповідальність може носити цивільний або адміністративний характер .

- Злочин, що полягає у фінансуванні тероризму, не підлягає виправданню з міркувань політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або іншого аналогічного характеру.

Держава-учасниця зобов'язана встановити свою юрисдикцію щодо злочинів як мінімум в тих випадках, коли злочин вчинено на території цієї держави, на борту судна, яке плаває під прапором цієї держави, або літального апарату, що має реєстрацію відповідно до законів цієї держави, а також коли злочин вчинено громадянином цієї держави. Держава-учасниця може також встановити свою юрисдикцію при інших обставинах. Держава, яка не видає передбачуваного злочинця іншій державі-учаснику на його запит, зобов'язана без яких би то не було виключень передати справу своїм компетентним органам для цілей судового переслідування [4].

З метою забезпечення максимальної співпраці між країнами у зв'язку зі злочинами, зазначеними в Конвенції, остання містить докладні положення про взаємну правову допомогу і видачу. Дані положення носять більш широкий характер, ніж дев'ять конвенцій, перерахованих в Додатку, в частині вимог, що пред'являються до державам-учасницям щодо процедур видачі і надання один одному взаємну правову допомогу. По суті, одним з найважливіших досягнень Конвенції можна назвати розробку єдиної, докладної і ретельно проробленої

нормативної бази для міжнародного співробітництва у сфері боротьби з фінансуванням тероризму.

Держави-учасниці вживають на себе зобов'язання надавати одна одній «максимальну допомогу в зв'язку з кримінальними розслідуваннями, кримінальним переслідуванням або процедурами видачі у зв'язку зі злочинами [зазначеними в Конвенції]». Прохання про надання правової допомоги в рамках Конвенції не можуть бути відхилені на підставі банківської таємниці, а злочини, зазначені в Конвенції, не можуть розглядатися для цілей видачі або взаємної правової допомоги як злочини, пов'язані з податками, або злочини, вчинені з політичних мотивів.

Конвенція містить докладні положення, що стосуються зобов'язань держав-учасників щодо видачі, аналогічні нормам, що містяться в більшості інших конвенцій про боротьбу з тероризмом. По-перше, злочини, зазначені в Конвенції, вважаються такими, що підлягають включенню як злочини, що тягнуть за собою видачу, в будь-який договір про видачу, укладеного між будь-якими державами-учасниками до вступу Конвенції в силу. Держави-учасниці зобов'язуються включити ці злочини в усі договори про видачу, які будуть в подальшому укладатися між ними [4]. По-друге, коли Держава, яка обумовлює видачу наявністю договору, отримує прохання про видачу від іншої держави-учасниці, з якою вона не має договору про видачу, запитувана держава-учасниця може на свій розсуд розглядати цю Конвенцію як правову підставу для видачі у зв'язку зі злочинами, зазначеними в Конвенції. По-третє, держави-учасниці, які не обумовлюють видачу наявністю договору, розглядають у відносинах між собою злочини, зазначені в Конвенції, як злочини, що тягнуть за собою видачу. По-четверте, в разі необхідності, злочини, зазначені в Конвенції, розглядаються державами-учасницями з метою видачі, як якщо б вони були вчинені не тільки в місці їх вчинення, але і на території держави, яке встановило свою юрисдикцію в відповідь відно до пунктами 1 і 2 статті 7 Конвенції. Дане положення спрямоване на запобігання відмови у видачі на підставі того, що злочин не було скоєно на території

держави, що звертається з проханням про видачу. По-п'яте, положення всіх договорів і домовленостей про видачу між державами-учасниками вважаються зміненими у відносинах між цими державами в тій мірі, в якій вони несумісні з Конвенцією [4].

Крім того, в Конвенції реалізований принцип *aut dedere aut judicare* (або переслідування в судовому порядку, або видача) щодо зазначених у ній злочинів. Отримавши інформацію про те, що особа, яка скоїла злочин або підозрюється у скоєнні злочину, може знаходитися на його території, держава-учасниця зобов'язана провести розслідування фактів, зазначених в цій інформації. Переконавшись, що обставини дають підстави для затримання, держава-учасниця зобов'язана взяти цю особу під варту і повідомити інші держави-учасниці, які здійснюють юрисдикцію щодо даного злочину, а також вказати, чи має вона намір здійснити свою юрисдикцію і піддати цю особу судовому переслідуванню. Держава-учасниця зобов'язана без яких би то не було виключень передати справу своїм компетентним органам для цілей судового переслідування, якщо ця держава-учасниця не видає цю особу державі-учасниці, який претендує на встановлення своєї юрисдикції щодо даного злочину.

Встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму є обов'язковою нормою Конвенції. На відміну від цього, обов'язковими для виконання є лише кілька загальних положень Конвенції, що стосуються запобіжних заходів, зазначених в Статті 18. Більшість докладних положень представлені в формі зобов'язань держав-учасників вивчити можливість встановлення вимог щодо тих чи інших питань, але не зобов'язують держави виконувати їх. Пояснюється це тим, що заходи щодо попередження злочинів запозичені з «Сорока рекомендацій ФАТФ», які залишаються міжнародним стандартом боротьби з відмиванням грошей, але не є юридично обов'язковими. Проте Конвенція встановлює загальний обов'язок для держав-учасниць вимагати від фінансових установ та інших фінансових посередників вжиття заходів, необхідних для ідентифікації їх клієнтів (в тому числі

бенефіціарів рахунків), звертати особливу увагу на незвичайні або підозрілі операції і повідомляти про підозрілі операції.

Держави-учасниці зобов'язані співпрацювати в справі попередження злочинів, зазначених у Конвенції, «шляхом вжиття всіх практично здійсненних заходів, зокрема шляхом зміни, при необхідності, їх внутрішнього законодавства для перешкоджання або протидії проводиться в межах їх відповідних територій підготовці до вчинення цих злочинів на їх території або за її межами ». До числа таких заходів відносяться: (а) « заходи, які забороняють на їх територіях незаконну діяльність осіб або організацій, які навмисне заохочують, підбурюють, організують або скоюють злочини [зазначені в Конвенції] »; (В) « заходи, які зобов'язують фінансові установи та інші організації, які беруть участь в здійсненні фінансових операцій, вживати найефективніших з наявних в їх розпорядженні заходів для ідентифікації їхніх постійних або випадкових клієнтів, а також клієнтів, на користь яких відкриті рахунки, і звертати особливу увагу на незвичайні або підозрілі операції і повідомляти про операції, імовірно пов'язаних зі злочинною діяльністю ».

З цією метою держави-учасники зобов'язані вивчити можливість прийняття правил, зазначених в «Сорок рекомендацій ФАТФ», в тому числі:

- правил, що забороняють відкриття рахунків, власники або бенефіціари яких не ідентифіковані або не можуть бути ідентифіковані, та заходів для забезпечення перевірки фінансовими установами особистостей справжніх учасників таких операцій;
- щодо юридичних осіб - пред'явлення до фінансових установ вимоги вживати заходів з перевірки юридичного статусу та структури клієнта;
- правил, що накладають на фінансові установи зобов'язання оперативного повідомляти компетентним органам про всі складні операції і про операції, що відрізняються незвичайно великим об'ємом або незвичайної динамікою, які не мають очевидного економічного або очевидно законної причини, не побоюючись при цьому кримінальної чи цивільної відповідальності за

порушення будь-яких обмежень на розголошення інформації, якщо вони сумлінно повідомляють про свої підозри;

- пред'явлення до фінансових установ вимоги зберігати протягом як мінімум п'яти років всі документи по операціях.

Крім того, від держав-учасників в обов'язковому порядку потрібно створити і забезпечити функціонування каналів зв'язку між їхніми компетентними установами і службами для сприяння захищеному та оперативному обміну інформацією про всі аспекти злочинів, зазначених у Конвенції.

Конвенція була відкрита для підписання всіма державами з 10 січня 2000 року до 31 грудня 2001 року. У цей період її підписали 132 держави. Держави, які підписали Конвенцію, може приєднатися до неї, направивши ратифікаційні грамоти, документи про прийняття або схвалення Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй. Держави, які не підписали Конвенцію в період, коли вона була відкрита для підписання, можуть приєднатися до неї, направивши документ про приєднання Генеральному секретарю [5].

1.2. Поняття фінансування тероризму відповідно до Конвенції

Організація Об'єднаних Націй неодноразово вживала заходів (в основному виражалися у формі міжнародних договорів) по боротьбі з тероризмом і механізмами, використовуваними для фінансування тероризму. Ще до терористичного нападу на США, що стався 11 вересня 1991 року, ООН прийняла «Міжнародну конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму» (1999 р), що передбачає наступне:

1. Будь-яка особа вчиняє злочин, що підпадає під дію цієї Конвенції, якщо воно будь-якими методами, прямо або побічно, незаконно та умисно надає кошти або здійснює їх збір з наміром, щоб вони використовувалися, чи при усвідомленні того, що вони будуть використані, повністю або частково, для вчинення:

а) будь-якого діяння, яке являє собою злочин відповідно до сфери застосування одного з договорів, перелічених у додатку, та міститься в такому договорі визначення;

б) будь-якого іншого діяння, спрямованого на те, щоб викликати смерть будь-якого громадянського них особисто чи для іншої особи, яка не бере активної участі у військових діях в ситуації збройного конфлікту, або нанести йому тяжке тілесне ушкодження, коли мета такого діяння в силу його характеру або контексту полягає в тому, щоб залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити будь-яку дію чи утриматися від вчинення будь-які дії.

2. Для того щоб будь-яке діяння являло собою злочин, вказане в пункті 1, необов'язково, щоб кошти фактично використовувались для скоєння злочину, згаданого в підпунктах (а) або (б) пункту 1.10

Для деяких країн визначення поняття «тероризм» пов'язане з певними труднощами. Далеко не всі країни, які приєдналися до конвенції, погоджуються з визначенням діянь, що представляють собою акти тероризму. Поняття тероризму не є універсальним в силу наявності істотних політичних, релігійних та національних чинників, що розрізняються в різних країнах. ФАТФ, яка також визнається провідним розробником міжнародних правових норм щодо боротьби з фінансуванням тероризму, не приводить конкретного визначення терміна «фінансування тероризму» в своїх восьми «Спеціальних рекомендацій по боротьбі з фінансуванням тероризму» (далі «Спеціальні рекомендації»), розроблених після подій 11 вересня 2001 року. Однак ФАТФ закликає держави ратифікувати і застосовувати Міжнародну конвенцію ООН 1999 р боротьбі з фінансуванням тероризма [5].

Таким чином, вищенаведене визначення вляється саме тим визначенням, яке прийнято більшістю країн з метою визначення поняття «фінансування тероризму».

У відповідях на питання анкети ООН деякі держави вказали на те, що вони виконали положення Резолюції про встановлення кримінальної

відповідальності за фінансування тероризму шляхом прийняття законодавчих актів про боротьбу з відмиванням грошей [6]. Звісно ж, що такий підхід не відповідає духу і букві Резолюції та Конвенції. Необхідно мати на увазі, що Конвенція встановлює фінансування терористичних актів як окреме самостійне злочин. В основі боротьби зі злочинами, що полягають як у фінансуванні тероризму, так і у відмиванні грошей, лежить загальна ідея боротьби з терористичним угрупованнями шляхом вжиття заходів проти фінансування їх діяльності, але самі ці злочини відрізняються один від одного. Зокрема, при фінансуванні тероризму кошти, що направляються на фінансування терористичних актів, не обов'язково представляють собою доходи від незаконної діяльності і не обов'язково були відмиті. Ці кошти могли бути отримані і депоновані в фінансових установах законним шляхом. «Заплямували» їх робить це не злочинне походження, а використання або намір використовувати їх для фінансування терористичних актів або надання їх для підтримки терористів чи терористичних організацій.

Таким чином, опора виключно на злочин, що складається у відмиванні грошей, для встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму залишає значний пробіл у законодавстві, оскільки злочинний характер фінансування тероризму буде встановлюватися лише у випадках, коли кошти, призначені для фінансування тероризму, були отримані незаконним шляхом, а фінансування терористичних актів за рахунок коштів, отриманих законним шляхом, не можна буде піддати кримінальному переслідуванню.

Проте між двома зазначеними правопорушеннями є зв'язок, оскільки Спеціальна рекомендація II ФАТФ вимагає від держав включити фінансування тероризму в число основних (первинних) правопорушень по відношенню до відмивання грошей. Таке включення є автоматичним для країн, які визначають первинні правопорушення як «всі злочини» (як цього вимагає Страсбурзька конвенція) або як всі серйозні злочини (якщо правопорушення, які полягають у фінансуванні тероризму, підпадають під визначення «серйозних злочинів» в

даній юрисдикції). У тих країнах, де існує перелік основних (первинних) правопорушень, може виникнути необхідність в уточненні цього переліку за рахунок включення в нього правопорушень, пов'язаних з фінансуванням тероризму [5].

1.3. Встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму

Коли питання про встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму вперше розглядався в контексті підготовки міжнародного документа при прийнятті в 1999 році Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, розробники зіткнулися з проблемою встановлення кримінальної відповідальності за фінансування діяльності, яка до цього не мала вичерпного визначення. Класифікація фінансування тероризму в якості самостійного кримінального злочину, що розглядається окремо від конкретного терористичного акту, суттєво розширює можливості органів державної влади щодо запобігання тероризму [7].

Сорок рекомендацій по боротьбі з відмиванням грошей і Дев'ять спеціальних рекомендацій щодо боротьби з фінансуванням тероризму, розроблені Групою розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ), були визнані Радою Безпеки в його резолюції 1617 (2005) і в доданому до резолюції 60/288 (2006) Генеральній Асамблеї Плані дій як важливих інструментів боротьби з тероризмом. 40 + 9 Рекомендацій є проведення комплексу заходів, пропонованих для використання в рамках ефективного національного режиму боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Вони передбачають, зокрема, встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму відповідно до Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму.

Терористичні акти (і їх фінансування), на думку деяких, політично виправдані їх цілями. Такий підхід підриває політичну волю, необхідну для

боротьби з фінансуванням тероризму, відволікає увагу від того факту, що така діяльність є злочинною, і знижує ефективність заходів, що вживаються на міжнародному і національному рівнях для боротьби з тероризмом та його фінансуванням.

Тероризм є злочинну діяльність, і до нього слід ставитися виходячи саме з цього. Відповідно, фінансування тероризму є формою сприяння і заохочення злочинної поведінки. У Міжнародній конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму містяться основні критерії і стандарти. Від того, наскільки такий підхід стане загальноприйнятим, будуть залежати масштаби суспільної підтримки правоохоронних заходів, яка необхідна для забезпечення їх ефективності. Всім державам пропонується підписати і дотримуватися положень цієї Конвенції.

Досить складно оцінити ефективність законодавчих норм, що передбачають кримінальну відповідальність за фінансування тероризму, зокрема, через неможливість оцінити передбачуваний попереджувальний характер цих заходів в силу самої їхньої природи, а також у зв'язку з тим, що вони були прийняті відносно недавно.

З метою розширення обсягу інформації про те, що роблять країни в контексті прийняття заходів боротьби з фінансуванням тероризму, необхідно провести аналіз чинного кримінального законодавства, адміністративних заходів, а також характеру їх практичного здійснення. Такий аналіз повинен передбачати використання існуючих стандартів оцінки. Очолити цю роботу найбільш ефективно могли б діючі в рамках своїх мандатів регіональні організації або міжнародні фінансові інститути, вже накопичили значну обсяг відповідної інформації про заходи держав по боротьбі з фінансуванням тероризму [8].

Для оцінки ефективності слід проаналізувати більш широкий набір показників, що не обмежується лише числом випадків кримінального переслідування, проведення розслідувань і винесення обвинувальних вироків або об'ємом заморожених і / або конфіскованих активів чи фінансових коштів

на підставі положень кримінального права, які передбачають відповідальність за фінансування тероризму. Зокрема, оцінка ефективності в кожній окремій країні повинна передбачати аналіз того, які правові інструменти використовуються ефективно, а які - ні.

РОЗДІЛ 2.

ВПЛИВ КОНВЕНЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У БОРОТБІ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ

2.1. Резолюції Ради Безпеки ООН про боротьбу з фінансуванням тероризму

Рада Безпеки ООН приділяє пильну увагу феномену міжнародного тероризму в зв'язку з рядом криз, з якими йому довелося зіткнутися. У числі криз, що спонукали Раду Безпеки зайнятися цим питанням, нападу на цивільні повітряні судна, аеропорти і круїзні теплоходи, а також політичні вбивства.

Існує два аспекти прийнятого Радою Безпеки підходу до тероризму. По-перше, Рада Безпеки недавно кваліфікував акти тероризму як загрозу міжнародному миру і безпеці. Резолюція 1373 (2001) дає цю характеристику в широкому сенсі слова, вказуючи, що терористичний акт 11 вересня 2001 року, «як і будь-який акт міжнародного тероризму, являють собою загрозу для міжнародного миру та безпеки» [9].

Правовий наслідок визначення терористичних актів як загрози міжнародному миру і безпеки полягає в тому, що прийняття Радою Безпеки такого визначення дає йому право при необхідності вживати колективних заходів (або «санкції»), передбачені Главою VII Статуту ООН. Заходи, які Рада Безпеки вирішує прийняти в подібних обставинах, є обов'язковими для всіх країн-членів ООН відповідно до статей 25 і 48 Статуту [10].

По-друге, колективні заходи, що вживаються Радою Безпеки в відповідь на прояв тероризму як загрози міжнародному миру і безпеки, вимагають від держав вжиття заходів щодо окремих осіб, груп, організацій і їх активів. Як правило, рішення Ради Безпеки за своїм змістом були спрямовані на здійснення дій та заходів політики державами-членами ООН [12].

У резолюції 1373 (2001) відображені ці складові підходи, прийнятого Радою Безпеки, проте вона являє собою особливий документ в більш

глибокому розумінні в силу свого квазізаконодавчого характеру [14]. Дана Резолюція була прийнята у відповідь на напади терористів на Сполучені Штати Америки 11 вересня 2001 року, однак включені в неї заходи є більш широкими за змістом і не обмежуються виявленням і покаранням передбачуваних виконавців нападів у вересні 2001 року. Ці заходи носять загальний характер і спрямовані на запобігання, судове переслідування і покарання всіх дій по фінансуванню тероризму. Аналогічним чином дана резолюція і щодо заморожування коштів терористів не містить переліку або посилань на перелік будь-яких осіб або структур. Резолюція включає вимогу про заморожування активів терористів в цілому, залишаючи незмінним особливий режим щодо вимоги про заморожування активів терористів, перерахованих в прийнятих раніше резолюціях Ради Безпеки [9].

Рішення, що приймаються Радою Безпеки відповідно до Глави VII Статуту ООН, є обов'язковими для виконання всіма державами-членами, однак точний характер накладаються цими рішеннями зобов'язань визначається формулюваннями, використовуваними в резолюціях. Вважається, що рішення Ради Безпеки є обов'язковими, в той час як його рекомендації (тобто випадки, в яких Рада Безпеки «закликає» держави-члени) не мають такої ж юридичної авторитетності. З трьох адресованих державам пунктів Резолюції перші два сформульовані як обов'язкові рішення Ради Безпеки, а третій пункт - як рекомендація. Однак для цілей розробки законодавчих актів, спрямованих на реалізацію рішень, відмінності на практиці можуть бути несуттєвими, оскільки Рада Безпеки висловив рішучість вжити всіх необхідних заходів з метою забезпечити «повне здійснення» Резолюції і оскільки мета Контртерористичного комітету, заснованого даної Резолюцією, полягає в контролі за здійсненням Резолюції в цілому [9].

У резолюції як і в Конвенції прийняті дуже широкий підхід до боротьби з фінансуванням тероризму. Розглянемо відповідні положення Резолюції до Конвенції, які мають безпосереднє відношення до фінансування тероризму [18].

У резолюції Ради Безпеки постановляє, що всі держави повинні: (а) запобігати і припиняти фінансування терористичних актів, в Конвенції поставлена аналогічна мета. Резолюція зазначає (b) ввести кримінальну відповідальність за надання або збір коштів для терористичних актів їх громадянами або на їх території. У Конвенції ст. 4 містить вимогу для держав-учасників визнати кримінальним злочином фінансування тероризму, вказане в Конвенції. Резолюція встановила (c) заблокувати активи терористів і організацій, що перебувають у власності або під контролем терористів, а також осіб, що діють від їх імені. Ст. 8 Конвенції містить вимогу до державам-учасницям про вжиття необхідних заходів для визначення, виявлення, заблокування і арешту коштів, що використовуються для вчинення злочинів, що полягають у фінансуванні тероризму. Держави зобов'язані заморозити кошти терористів, перераховані в резолюціях 1267, 1333 і 1390. Дії, описані в Резолюції, відрізняються від фінансування терористичних актів, за вчинення яких вводиться кримінальна відповідальність відповідно до Конвенції.

Дії, описані в Резолюції, відрізняються від фінансування терористичних актів, за вчинення яких вводиться кримінальна відповідальність відповідно до Конвенції [14].

Контртерористичний комітет вважає, що, крім цієї Конвенції, в число «відповідних конвенцій» входять ще дві конвенції, а саме: Конвенція про злочини та деякі інші діяння, вчинені на борту повітряного судна, прийнята 14 вересня 1963 року народження, і Конвенція про маркування пластикових вибухових речовин для цілей виявлення, прийнята 1 березня 1991 року. Жодна з них не встановлює кримінальної відповідальності в тому сенсі, як це робиться в дев'яти договорах, перерахованих в Додатку до Конвенції. Перша стосується злочинів, щодо яких встановлюється кримінальна відповідальність відповідно до законодавства держав-учасників, друга містить вимогу до державам-учасницям заборонити переміщення немаркованих вибухових речовин на їх територію і з їх території і перешкоджати такому переміщенню [17].

Зобов'язання держав відповідно до розглянутої Резолюцією можна в ілюстративних цілях розбити на дві групи: «встановлення міжнародних норм боротьби з фінансуванням тероризму» і «заморожування активів терористів» [15].

Резолюція містить дві різних вимоги щодо боротьби з фінансуванням тероризму. Одне стосується фінансування терористичних актів, друге - фінансування терористів. Перша вимога міститься в пунктах 1 (а) та 1 (b) Резолюції. Пункт 1 (а) Резолюції вимагає від держав «запобігати та припиняти фінансування терористичних актів». Пункт 1 (b) Резолюції вимагає від держав «ввести кримінальну відповідальність за умисне надання або збір коштів, будь-якими методами, прямо або побічно, їх громадянами або на їх території з наміром, щоб такі кошти використовувалися - або при усвідомленні того, що вони будуть використані, - для здійснення терористичних актів». Формулювання пункту 1 (b) дуже схожа з формулюванням Конвенції. У пункті 3 (d) Резолюції Ради Безпеки «закликає» держави стати учасниками Конвенції. Держави повинні також забезпечити, щоб такі терористичні акти кваліфікувалися як серйозні кримінальні правопорушення у внутрішньодержавних законах і положеннях і щоб покарання належним чином відображало серйозність таких терористичних актів. Конвенція містить аналогічні положення [9]. Так, пункти 1 (а) та 1 (b) Резолюції представляються відсилання до Конвенції [4].

Друга вимога міститься в пункті 1 (d) Резолюції, який вимагає від держав «заборонити своїм громадянам або будь-яким особам і організаціям на своїй території надання будь-яких засобів, фінансових активів або економічних ресурсів, або фінансових чи інших відповідних послуг, прямо або побічно, для використання в інтересах осіб, які здійснюють або намагаються вчинити терористичні акти, або сприяють чи беруть участь у їх здійсненні, організацій, прямо або побічно перебувають у власності або під контролем таких осіб, а також осіб і організацій, що діють від імені або за вказівкою таких осіб ». Ця частина Резолюції встановлює самостійне зобов'язання, яке не міститься в

Конвенції, оскільки Конвенція не розглядає питання фінансової підтримки терористів чи терористичних організацій. Крім того, на держави накладаються і інші зобов'язання в частині боротьби з тероризмом, в тому числі зобов'язання утримуватись від спроб впливати підтримки терористам, вживати заходів для запобігання вчинення терористичних актів, відмовляти в притулок терористам і тим, хто фінансує терористичні акти, забезпечувати залучення таких осіб до відповідальності, надавати іншим державам всебічне сприяння в зв'язку з кримінальними розслідуваннями чи кримінальним переслідуванням, а також запобігати пересування терористів або терористичних груп за допомогою ефективного погром роздрібного контролю та інших заходів 53. Резолюція також закликає держави активізувати і прискорити обмін інформацією про дії і пересування терористів, а також з адміністративних і судових питань з метою запобігання вчинення терористичних актів; співпрацювати в рамках двосторонніх і багатосторонніх механізмів і угод з метою запобігання, припинення та судового переслідування терористичних актів; стати учасниками «відповідних» міжнародних конвенцій по боротьбі з тероризмом (в тому числі розглядається Конвенції); повністю здійснити ці конвенції і резолюції 1269 (1999) та 1368 (2001) Ради Безпеки; забезпечити, щоб особи, які шукають притулку, не планували терористичних актів, не сприяли їм і не брали участь у їх вчиненні, щоб терористи не зловживали статусом біженця і щоб посилення на політичні мотиви не визнавалися в якості підстави для відхилення прохань про видачу підозрюваних в причетності до тероризму осіб [15].

Резолюція накладає на держави-учасники зобов'язання щодо невідкладного заблокування коштів та інших фінансових активів осіб, які здійснюють або намагаються вчинити терористичні акти, або беруть участь у вчиненні терористичних актів, або сприяють їх вчиненню. Це зобов'язання поширюється на організації, прямо або побічно перебувають у власності або під контролем таких осіб. Резолюція не містить посилення на прийняті раніше резолюції Ради Безпеки, в яких встановлювалося зобов'язання заморозити

активи конкретно зазначених в них осіб і організацій, вона не містить також і посилань ні на один з переліків таких осіб або організацій, включених до прийнятих раніше резолюції.

В результаті загальне зобов'язання заморозити активи терористів відповідно до розглянутої Резолюцією є самостійним по відношенню до режиму, встановленого в прийнятих раніше резолюціях. Загальне зобов'язання заморозити активи терористів відповідно до розглянутої Резолюцією аналогічно включеному до Конвенції зобов'язанням вжити заходів для заморожування засобів, що використовуються або виділених з метою вчинення терористичних актів. Резолюція та Конвенція залишають державам значну свободу дій в раз розробці відповідного режиму заморожування, арешту та конфіскації засобів [4].

З огляду на загальний характер формулювань в пункті 1 (с), Контртерористичний комітет зайняв таку позицію: Резолюція вимагає заморожування активів осіб і організацій, підозрюваних в причетності до тероризму, незалежно від їх включення в встановлені Радою Безпеки переліки або від того, чи визначено вони державами в якості таких [19]. Разом з тим, зважаючи на відсутність єдиного визначення тероризму державами, відмінностей в ступені правового захисту осіб, включених до зазначених переліків, і тієї обставини, що держави часто неохоче надають повну фактичну інформацію, на якій базуються їхні підозри, виникли питання щодо зобов'язання заморожувати активи підозрюваних в тероризмі осіб, які були визначені як такі державами. Складання переліку підозрюваних в причетності до тероризму осіб Радою Безпеки в рамках міжнародних узгоджених процедур усуває предмет такої стурбованості [20].

В раніше прийнятих резолюціях 1267 (1999) та 1333 (2000) Ради Безпеки, діючи відповідно до положень Глави VII Статуту ООН, прийняв рішення про те, що члени Організації Об'єднаних Націй повинні заморозити активи руху «Талібан» і Усами бен Ладена, відповідно, і організацій, що знаходяться в їх власності або під їх контролем, як це встановлено Комітетом по введенню

санкцій (в даний час - Комітетом, заснованим на виконання резолюції 1267) [21], утвореним відповідно до кожної із зазначених резолюцій. На відміну від резолюції 1373 (2001) зазначені резолюції встановлюють «самостійний» режим заморожування активів, при якому переліки осіб і організацій, кошти яких підлягають заморожуванню, періодично публікуються і переглядаються відповідно до повноважень Ради Безпеки. Комітет, заснований на виконання резолюції 1267, має такий же склад, як і Рада Безпеки. Він опублікував переліки осіб і організацій, які належать до руху «Талібан» і організації «Аль-Каїда» або асоціюються з ними [22]. На основі резолюції 1390 (2002) в даний час публікується єдиний зведений перелік [23].

Виданий Комітетом, заснованим на виконання резолюції 1267, «Регламент роботи комітету» містить докладні положення про порядок включення в перелік осіб та організацій, кошти яких підлягають блокуванню, і про виняток з цього переліку. Кандидатури визначаються на закритому засіданні Комітету на підставі інформації, наданої державами-членами Організації Об'єднаних Націй. Пропоновані доповнення повинні включати максимально можливе «опис даних, які формують основу або дають обґрунтування для вжиття заходів» [21]. Особи та організації можуть звертатися з проханням про виключення з переліку в порядку, встановленому Комітетом. Особа або організація, які бажають домогтися виключення з переліку, повинні направити клопотання з проханням про перегляд справи уряду держави, в якому знаходиться дана організація або громадянином якої є особа. У разі затвердження клопотання урядом, на адресу якого воно направлено, останнє зобов'язане докласти зусиль для досягнення угоди з урядом, який спочатку запропонувало включити кандидата в перелік, про виключення кандидата зі списку. При відсутності такої угоди уряд, на адресу якого надійшло клопотання, має право передати справу на розгляд Комітету.

Після подій 11 вересня 2001 року держави - члени Організації Об'єднаних Націй підкреслили факт існування взаємозв'язку між тероризмом, транснаціональною організованою злочинністю, міжнародним оборотом

наркотиків і відмиванням грошей і закликали держави, які ще не зробили цього, приєднатися до відповідних міжнародних актів, в тому числі до Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 року. Універсальні документи по боротьбі з тероризмом, які були розроблені під егідою Організації Об'єднаних Націй та її спеціалізованих установ, відкриті для участі всіх держав. Вони є одним з основних елементів глобального правового режиму боротьби з тероризмом і служать важливою основою для міжнародної співпраці в області протидії тероризму. У ряді своїх резолюцій, головною з яких є резолюція 1373 (2001) у цьому документі містяться відповідні витяги з основних документів Організації Об'єднаних Націй, що стосуються боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Рада Безпеки закликала держави-члени ратифікувати ці міжнародні документи і в повній мірі здійснювати їх шляхом прийняття внутрішніх заходів, які необхідні для виконання накладаються ними зобов'язань.

Також на підставі резолюції 1373 (2001), було засновано Контртерористичний комітет (КТК) для спостереження за здійсненням цієї резолюції, що закликає держави запобігати і припиняти фінансування терористичних актів. З метою виконання положень цієї резолюції багато держав прийняли превентивні та кримінально-правові заходи проти відмивання грошових коштів з метою боротьби з фінансуванням тероризму.

2.2. Спеціальні рекомендації ФАТФ про боротьбу з фінансуванням тероризму

Група з розробки фінансових заходів (далі - ФАТФ) була утворена на зустрічі глав держав «Групи семи» в Парижі. Станом на 30 квітня 2003 року членами ФАТФ було 31 держава. Члени ФАТФ зобов'язуються проводити самостійні оцінки, в рамках яких вони представляють звіт про хід виконання ними 40 рекомендацій по боротьбі з відмиванням грошей, а також взаємні оцінки, в рамках яких існуюча в кожній країні система боротьби з

відмиванням грошей оцінюється групою фахівців з інших країн-членів ФАТФ. У відношенні не виконують рекомендації країн-членів ФАТФ застосовуються заходи різного ступеня строгості, від вимоги подавати на пленарні засідання звіти про хід виконання рекомендацій до припинення членства в ФАТФ. Більшість членів вже пройшли два етапи взаємних оцінок.

ФАТФ оперативно відреагувала на терористичні напади на Сполучені Штати 11 вересня 2001 року. 29-30 жовтня того ж року її члени зібралися у Вашингтоні на позачергове пленарне засідання і прийняли рішення про розширення свого мандата за рамки боротьби з відмиванням грошей за рахунок включення заходів по боротьбі з фінансуванням тероризму та про зосередження зусиль, знань і досвіду на боротьбі з тероризмом в міжнародному масштабі. На цьому ж засіданні ФАТФ прийняла новий пакет з 8 Спеціальних рекомендацій по боротьбі з фінансуванням тероризму. ФАТФ звернулася до своїх членів з проханням провести самооцінку виконання Спеціальних рекомендацій і представити звіт про результати до 1 травня 2002 року. З цим же пропозицією вона згодом звернулася до всіх країн світу. Крім того, ФАТФ опублікувала «Анкету самостійної оцінки виконання Восьми спеціальних рекомендацій» [25] і «Пояснювальні примітки до виконання Спеціальних рекомендацій» [26] з роз'ясненнями деяких аспектів Спеціальних рекомендацій. У вересні 2002 року ФАТФ доповіла, що понад 120 держав відгукнулися на прохання про проведення самостійної оцінки [27].

У листопаді 2002 року МВФ затвердив «Методологію оцінки дотримання стандартів боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму» [28], розроблену МВФ, Світовим банком, ФАТФ, Егмонтської групою та іншими міжнародними нормоустановлюючими організаціями. Існуючий в МВФ перелік областей діяльності і пов'язаних з ними стандартів і кодексів, що використовується в операційній роботі Фонду, був доповнений 40 + 8 рекомендаціями ФАТФ. Була виконана річна пілотна програма оцінки дотримання стандартів боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму, що супроводжувалася поданням Доповідей про дотримання

стандартів і кодексів (РОСК). Програма здійснювалася за участю МВФ, Світового банку, ФАТФ і регіональних органів, подібних ФАТФ. На відміну від Рекомендацій і Спеціальних рекомендацій, виконання яких до теперішнього часу оцінювалося окремо, Методологія об'єднує оцінку виконання Сорока рекомендацій по боротьбі з відмиванням грошей і Восьми спеціальних рекомендацій щодо боротьби з фінансуванням тероризму в єдиному документі. Разом з тим слід зазначити, що Методологія являє собою не нормоустановлюючий документ, а інструмент, призначений для сприяння оцінками дотримання стандартів боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму за єдиною процедурою. Розділи Методології, що мають безпосереднє відношення до боротьби з фінансуванням тероризму, містяться в Додатку V.

Перші п'ять Спеціальних рекомендацій включають стандарти, які за своїм змістом аналогічні положенням Конвенції і Резолюції. Три останніх рекомендації присвячені новим напрямкам [28].

Спеціальна рекомендація I говорить, що країни «повинні зробити негайні кроки щодо ратифікації та повного впровадження» Конвенції і «негайно впровадити положення резолюцій ООН щодо запобігання та припинення фінансування тероризму, особливо резолюції 1373 Ради Безпеки ООН». Спеціальна рекомендація I також говорить, що країни зобов'язані «негайно впровадити» положення резолюцій ООН «щодо запобігання та припинення фінансування терористичних актів, особливо положення резолюції 1373 (2001)». У «Пояснювальна примітках» міститься перелік резолюцій, що мають відношення до даного питання: 1267 (1999), 1269 (1999), 1333 (2000), 1373 (2001) і 1390 (2002).

Спеціальна рекомендація II встановлює в якості стандарту визнання злочинного характеру фінансування тероризму, терористичних актів і терористичних організацій. Термін «терористичні акти» відноситься до дій, які держави-учасниці Конвенції домовилися визнати злочинними. Ця Спеціальна рекомендація не дає визначення «терористичних організацій»,

залишаючи, таким чином, визначення цього поняття на розсуд кожної держави, що виходить зі своїх власних цілей. Термін «тероризм» є зайвим при наявності терміна «терористичні акти». Крім того, держави зобов'язані включити такі діяння в число основних (первинних) правопорушень для подальшого переслідування за відмивання грошей [29].

В Методології вказується, що при оцінці дотримання Спеціальної рекомендації II визнання злочинного характеру фінансування тероризму "має здійснюватися на підставі Конвенції», і наводиться ряд критеріїв оцінки, в тому числі:

- злочинний характер діяння має визнаватися також у випадках, коли терористи або терористичні організації знаходяться в межах іншої юрисдикції або коли терористичні акти відбуваються в межах іншої юрисдикції;

- злочинний характер діяння має визнаватися як мінімум по відношенню до фізичних і юридичних осіб, які свідомо беруть участь у фінансуванні тероризму;

- якщо це допускає правова система юрисдикції, то злочинний характер діяння, що полягає у фінансуванні тероризму, повинен визнаватися в разі діянь, скоєних юридичними особами;

- закони повинні передбачати ефективні, пропорційні та перешкоджають здійсненню злочину заходи кримінальної, цивільної або адміністративної відповідальності за фінансування тероризму; правові засоби і ресурси повинні бути достатніми для ефективного застосування законів про боротьбу з фінансуванням тероризму.

Крім того, Спеціальна рекомендація II встановлює в якості стандарту вимога, згідно з яким кожна країна повинна передбачити для фінансування тероризму статус основного (первинного) правопорушення для подальшого переслідування за відмивання грошей.

«Пояснювальні примітки» містять корисне визначення трьох понять в контексті Спеціальної рекомендації II:

Заморожування. В контексті даної рекомендації компетентний державний або судовий орган повинен мати право заморожувати, блокувати або обмежувати конкретні засоби або активи і таким чином запобігати їх рух або розпорядження ними.

Активи (кошти) залишаються власністю початкового власника і можуть як і раніше перебувати під управлінням фінансової установи або угоди про управління, укладеного власником.

Арешт. Як і в разі заморожування, компетентні державні чи судові органи повинні мати право вживати заходів або видавати розпорядження, що дозволяє їм взяти під контроль конкретні засоби або активи. Активи (кошти) залишаються власністю початкового власника, однак компетентний орган нерідко здійснює володіння, розпорядження або управління цими активами (коштами).

Конфіскація (або позбавлення майна). Конфіскація або позбавлення майна застосовуються в тих випадках, коли компетентні державні або судові органи видають розпорядження, згідно з яким право власності на конкретні засоби або активи переходить до держави. В цьому випадку початковий власник втрачає всі права на це майно. Розпорядження про конфіскацію або позбавлення майна зазвичай пов'язані із засудженням у кримінальному порядку та судовим рішенням, відповідно до якого дане майно визнається отриманим в результаті кримінального злочину або призначеним для вчинення кримінального правопорушення.

Заморожування, арешт і конфіскація активів терористів по-різному розглядаються в Конвенції, Резолюції та Спеціальних рекомендацій. Конвенція містить вимогу до держав «приймати відповідно до принципів [свого] внутрішнього законодавства необхідних заходів для того, щоб визначити, виявити, заблокувати або заарештувати» кошти терористів і для «конфіскації» таких коштів [4]. У свою чергу, Резолюція також передбачає спільне зобов'язання держав-членів блокувати активи терористів, а резолюції 1267 (1999) та 1390 (2002) містять вимогу про фактичне заморожування

активів терористів і терористичних організацій, включених до переліку Комітету, заснованого на виконання резолюції 1267. Однак зазначені резолюції вимагають тільки заморожування зазначених активів, але не вимагають їх арешту або конфіскації. Спеціальна рекомендація III враховує всі три складові - заморожування, арешт і конфіскацію - в совокупності. Еті вимога соответствуюють положення Конвенції та резолюцій ООН.

Спеціальна рекомендація IV встановлює в якості стандарту вимога про розширення кола підозрілих операцій, про які зобов'язані повідомляти фінансові установи, за рахунок включення операцій, підозрюваних в тому, що вони мають відношення до тероризму. Це зазвичай здійснюється шляхом внесення поправок в закон про боротьбу з відмиванням грошей. У «Пояснювальна примітках» вказується, що країни мають право вибрати суб'єктивний критерій, на основі якого будуть складатися звіти (фінансова установа «підозрює», що будь-яка операція пов'язана з тероризмом), або більш об'єктивний критерій (у фінансової установи є «вагомi підстави підозрювати, що будь-яка операція пов'язана з тероризмом» [4]. Даний стандарт, який є частиною заходів щодо попередження тероризму, до прийняття яких закликає Конвенція.

Спеціальна рекомендація V встановлює в якості стандарту вимога про надання країнами одна одній вичерпної допомоги в кримінальному та цивільному провадженні, адміністративних розслідуваннях, запитах і процедурах, що відносяться до фінансування тероризму, терористичних актів і терористичних організацій. У «Пояснювальна примітках» зазначено, що дана рекомендація охоплює наступні види сприяння [4]:

(1) обмін інформацією за допомогою механізмів взаємної правової допомоги, в тому числі шляхом збору доказів, підготовки документів для розслідувань або подання доказів, проведення обшуку і вилучення документів або предметів, істотних для кримінального переслідування або розслідувань, забезпечення можливості виконання виданого іноземним органом

розпорядження про обмеження, арешт, позбавлення майна або його конфіскації в зв'язку з кримінальною справою;

(2) обмін інформацією за допомогою інших механізмів, які не є механізмами взаємну правову допомогу, наприклад, обмін інформацією між органами фінансової розвідки та іншими регулюючими або наглядовими органами;

(3) заходи, що забезпечують відмову в наданні притулку фізичним особам, які беруть участь у фінансуванні тероризму;

(4) порядок видачі таких осіб;

(5) положення і порядок, що забезпечують, щоб посилення на політичні мотиви скоєння злочину не визнавалися в якості підстави для відхилення прохань про видачу.

В Методології зазначено, що дотримання цього критерію має оцінюватися, виходячи з «наявності законів і правил, як вимагають, так і не вимагають застосування примусових заходів, які допускали б надання максимально можливого обсягу взаємної правової допомоги в питаннях боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму та, в числі іншого, передбачали б звітування перед фінансовими установами та іншими особами, особистий огляд осіб і обшук приміщень, арешт і отримання доказів для їх використання в розслідуваннях і судових розглядах за фактами відмивання грошей і фінансування тероризму, а також в пов'язаних з ними заходи, прийнятих під юрисдикцією іноземної держави». Можливі законодавчі заходи на виконання даного стандарту соответствують положенням Конвенції і Резолюції [29].

Спеціальна рекомендація VI встановлює в якості стандарту вимога про те, що країни повинні поширити норми боротьби з відмиванням грошей на альтернативні системи грошових переказів, тобто на системи грошових переказів, в яких не використовуються формальні установи фінансового сектора - такі як банки, - для переказу коштів з однієї країни в іншу 80. відповідно до «Пояснювальними примітками» суть даної рекомендації полягає

у введенні вимог: (i) про ліцензування або реєстрації альтернативних послуг з перекладу або перерахуванню грошей; (Ii) про поширення Рекомендацій 10 і 11 ФАТФ (ідентифікація клієнтів), 12 (ведення обліку) і 15 (повідомлення про підозрілі операції) на альтернативні системи грошових переказів; (Iii) про встановлення санкцій за невиконання даних тренувальних [29].

У Спеціальній рекомендації VII розглядається питання про ідентифікацію клієнтів при здійсненні міжнародних і внутрішніх грошових переказів. Як зазначено в «Пояснювальна примітках», стандарт полягає: (i) у вказівці конкретної інформації про відправника при здійсненні внутрішніх і міжнародних грошових переказів; (Ii) в збереженні фінансовими установами інформації на кожному етапі процесу перекладу; (Iii) у введенні країнами вимоги, що зобов'язує фінансові установи більш ретельно вивчати або відстежувати грошові перекази, повна інформація про відправника яких відсутній [29].

Ця вимога поширюється на фінансові установи, пункти обміну валюти та послуги із здійснення грошових переказів / перерахування коштів 83. Можна відзначити, що проблема відсутності інформації про відправника грошових переказів пов'язана з питанням відмивання грошей в цілому і повинна вирішуватися шляхом внесення відповідних поправок в рекомендації ФАТФ про боротьбі з відмиванням грошей. Однак не чекаючи перегляду Сорока рекомендацій у цій галузі, Спеціальні рекомендації являють собою перший крок до вирішення даного питання.

Рішення таких питань зазвичай здійснюється шляхом внесення поправок в законодавство про боротьбу з відмиванням грошей або в законодавство, що регулює діяльність фінансових установ, і в підзаконні акти, які видаються на виконання цього законодавства. ФАТФ опублікувала «Документ про тлумачення» до даної рекомендації [30].

Спеціальна рекомендація VIII говорить, що країни повинні проаналізувати своє законодавство та нормативні акти, які стосуються організаціям, які можуть бути використані для фінансування тероризму. При цьому рішення

про те, який тип організації особливо вразливий, залишено на розсуд кожної країни на підставі оцінки місцевих умов. Разом з тим дана рекомендація звертає особливу увагу на некомерційні організації і вимагає від країн забезпечити неможливість використання некомерційних організацій: (i) терористичними організаціями, що маскуються під легальні установи; (Ii) для використання законних установ в якості прикриття для фінансування тероризму, включаючи спроби уникнути заморожування активів; (Iii) для приховування або прикриття нелегального відволікання коштів, призначених для фінансування законній діяльності, на фінансування терористичних організацій.

Зважаючи на характер даної рекомендації вона не передбачає негайних і комплексних заходів законодавчого характеру. У першій частині рекомендації передбачається вивчення правового режиму функціонування даних установ з метою запобігання їх використання для фінансування тероризму. Тільки після завершення такого вивчення органи влади можуть прийняти рішення про найбільш оптимальних заходи роботи з виявленими ризиками. Інформація про передбачуване масштабі вивчення міститься в підготовленому ФАТФ анкеті, що стосується Спеціальних рекомендацій, і в «Пояснювальна примітках» до них [31].

Друга частина даної рекомендації більшою мірою стосується «некомерційних організацій». У «Пояснювальна примітках» говориться: «юрисдикції повинні перешкодити можливості використання таких установ для приховування або сприяння діяльності з фінансування тероризму, ухилення від заходів щодо заморожування активів або для приховування відволікання законних засобів на фінансування терористичних організацій». Тенденція до використання некомерційних організацій з метою спрямування коштів на фінансування терористичної діяльності викликає заклопотаність, оскільки ці кошти важко відокремити від інших засобів, що знаходяться в управлінні цієї ж некомерційної організації. По суті, єдина відмінність між законним і незаконним пожертвуванням на користь некомерційної організації

або від її імені полягає в намірі, що виявився першопричиною проведення операції. Крім того, в деяких випадках керівництво організації може не знати про те, що вона використовується для незаконних цілей. ФАТФ випустила документ про оптимальну міжнародній практиці боротьби з використанням некомерційних організацій в злочинних цілях, який може бути використаний в якості керівництва при аналізі даного сектора в конкретній країні [32].

ФАТФ розробляє стандарти та сприяє ефективній імплементації правових, регуляторних та оперативних заходів боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, та інших загроз цілісності фінансової системи. Спільно з іншими міжнародними зацікавленими сторонами ФАТФ також здійснює діяльність щодо виявлення вразливостей на національному рівні з метою захисту міжнародної фінансової системи від незаконного використання. Рекомендації ФАТФ представляють вичерпну та послідовну систему заходів, які повинні бути імплементовані країнами з метою боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, а також фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Країни мають різну структуру правової, адміністративної та операційної системи та різні фінансові системи, і тому всі не можуть вжити ідентичних заходів для боротьби з цими загрозами. Таким чином, Рекомендації ФАТФ встановлюють міжнародні стандарти, які країни повинні імплементувати за рахунок заходів, адаптованих до конкретних обставин.

РОЗДІЛ 3.

ЗАСТОСУВАННЯ КОНВЕНЦІЇ УНІВЕРСАЛЬНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ГРУПАМИ, СУДОВИМИ УСТАНОВАМИ У БОРОТЬБІ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ

3.1. Діяльність міжнародних організацій та груп у сфері боротьби з фінансуванням тероризму

Сучасне міжнародне право виробило низку міжнародно-правових актів універсального й регіонального характеру, які на підставі чітких критеріїв встановлюють як предмет свого правового регулювання взаємну співпрацю держав у боротьбі з фінансуванням тероризму. Наприкінці 1990-х рр. у міжнародному праві починає формуватися система міжнародно-правових норм, спрямованих на боротьбу з фінансуванням тероризму. Питання боротьби з фінансуванням тероризму потрапило у фокус уваги міжнародних організацій, насамперед Організації Об'єднаних Націй, у результаті різкого сплеску терористичної активності наприкінці ХХ ст.

Усвідомлюючи безпрецедентне зростання загрози тероризму міжнародному миру і безпеці, світова спільнота вжила деяких заходів із створення законодавчої бази для спільних дій, включаючи прийняття 13 різних універсальних документів і поправок до них [33].

Радою Безпеки ООН було прийнято ряд ключових резолюцій, а саме: 1267 (1999 р.), 1373 (2001 р.), 1540 (2004 р.) та 1624 (2005 р.) та створено групу експертів, які надавали підтримку трьом допоміжним органам з питань боротьби з тероризмом. Це сприяло зростанню відповідальності держав за здійснення практичних заходів з попередження фінансування тероризму, переміщення терористів та їх доступу до зброї масового знищення, а також закликання до тероризму.

У вересні 2006 року Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята Глобальна контртерористична стратегія, в основу якої лягла доповідь

Генерального секретаря «Єдність у боротьбі з тероризмом: рекомендації з Глобальної контртерористичної стратегії», що будується на п'яти основних принципах:

- переконання груп людей у необхідності відмови від тероризму чи його підтримки;
- позбавлення терористів доступу до засобів для здійснення нападів;
- унеможливлення підтримки терористичних груп державами;
- зміцнення можливостей держав по викоріненню тероризму;
- захист прав людини в контексті тероризму і контртерористичної діяльності.

Глобальна контртерористична стратегія містить конкретний план дій по упередженню тероризму і боротьбі з ним, а також викоріненню невдоволеності, соціально-економічних та політичних умов, які є живильним середовищем для розповсюдження тероризму [33].

Після прийняття стратегії Цільова група по здійсненню контртерористичних заходів, яка була створена 2005 року та об'єднала 24 установи системи ООН, розробила короткотерміновий план дій. У ньому визначено ряд ініціатив, завдяки яким Організація Об'єднаних Націй здатна досягти реальних результатів. Зокрема, вони включають:

- боротьбу з радикалізацією тероризму та вербуванням нових членів;
- задоволення потреб постраждалих;
- захист вразливих цілей;
- вивчення взаємозв'язку між попередженням/врегулюванням конфліктів і тероризмом;
- боротьбу з фінансуванням тероризму;
- протидію використанню мережі Internet у терористичних цілях [34].

У січні 2007 року Цільова група опублікувала «Мережевий посібник з боротьби проти тероризму». В липні того ж року набула чинності Міжнародна конвенція по боротьбі з актами ядерного тероризму. 5 вересня 2008 року в Москві було затверджено рішення Ради колективної безпеки (997-095) «Про

План колективних дій держав-членів Організації Договору про колективну безпеку по реалізації Глобальної контртерористичної стратегії ООН на 2008-2012 роки», в якому наголошувалося на необхідності посилення антитерористичного потенціалу держав-членів Організації Договору про колективну безпеку і підвищенні ефективності колективних заходів боротьби з міжнародним тероризмом та екстремізмом з урахуванням рекомендацій Глобальної контртерористичної стратегії ООН [35].

В процесі удосконалення діяльності ООН у сфері боротьби з тероризмом є певні досягнення, хоча головне завдання – прийняття всеохоплюючої конвенції про міжнародний тероризм залишається невиконаним. Держави-члени ООН не можуть дійти згоди щодо єдиного універсального визначення поняття тероризм, і головною перешкодою на цьому шляху стала проблема визначення межі між боротьбою за незалежність і терористичною діяльністю.

Боротьба з фінансуванням тероризму була пріоритетом для ФАТФ з 2001 року. Однак в 2015 році масштаби і характер терористичних загроз у всьому світі значно посилюються, з терористичними атаками у багатьох містах по всьому світу і терористичною загрозою, що виходить від так званих ісламських Держава Ірак і Левант (ІДІЛ / Даіши), а також Аль-Каїда і пов'язані з ними терористичні організації.

З тих пір терористичні загрози продовжували еволюціонувати: від великих терористичних організацій до бойовиків-терористів і правих екстремістів. Незважаючи на втрату території, ІДІЛ як і раніше має доступ до ресурсів, що дозволяє йому проводити або надихати терористичні атаки по всьому світу. Аль-Каїда і пов'язані з нею терористичні організації продовжують становити загрозу. Фінансові потоки транскордонного, щоб надати ресурси для призначених на національному рівні організацій, і багато юрисдикції продовжують страждати від постійних атак з боку невеликих осередків і радикальних однаків, що черпають натхнення в ряді небезпечних ідеологій.

ФАТФ грає центральну роль в глобальних зусиллях по боротьбі з фінансуванням тероризму завдяки своїй ролі у встановленні світових рівнів

боротьби з фінансуванням тероризму, у наданні допомоги у виконанні положень Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй по тероризму і оцінці здатності країн запобігати, виявляти, розслідувати і переслідувати в судовому порядку фінансування тероризму. Проте, багато країн ще не впровадили стандарти ФАТФ ефективно. Вони не розуміють природи ризиків, з якими вони стикаються, і не мають ефективних засобів боротьби з ними [36].

ФАТФ і її глобальні стандарти протидії фінансуванню тероризму відіграють центральну роль в цих зусиллях. Однак ці стандарти корисні тільки в тому випадку, якщо всі юрисдикції ефективно і надійно їх застосовують.

У 2015 році ФАТФ погодилася з тим, що терміново потрібні подальші узгоджені дії для зміцнення глобальних режимів боротьби з фінансуванням тероризму, для боротьби зі зростаючим масштабом і активізацією терористичних атак у всьому світі. ФАТФ провела ініціативу щодо встановлення фактів, щоб визначити, чи всі юрисдикції виконали рекомендації ФАТФ по криміналізації фінансування тероризму, щоб гарантувати прийняття країнами основних заходів щодо припинення фінансових потоків, пов'язаних з тероризмом, відповідно до Рекомендацій ФАТФ. Цей аналіз і пішов за ним процес привели до того, що багато країн вжили додаткових дії щодо посилення своїх законів з метою криміналізації фінансування тероризму. Однак більшості країн все ще необхідно зробити більше для ефективного впровадження Стандартів ФАТФ.

ФАТФ зосереджує свою увагу на подальшому розвитку глобального розуміння ризиків фінансуванню тероризма і надання країнам інструментів для боротьби з ризиками за рахунок більш ефективного виконання Стандартів ФАТФ.

ФАТФ аналізує фінансування ІДІЛ з 2015 року, а в жовтні 2018 року представила свою першу публічну оновлену інформацію про фінансування ІДІЛ і його філій. Це оновлення також включало оцінку фінансування «Аль-Каїди» (AQ) і її філій. Хоча доходи ІДІЛ в даний час різко скоротилися, вони

продовжують підтримувати значні резерви і активно шукати нові джерела коштів і нові механізми для збільшення доходів. Аль-Каїда і афілійовані особи як і раніше мають значний вплив в деяких вразливих регіонах і займаються як незаконної, так і законною діяльністю для збору коштів. ФАТФ продовжить аналіз фінансування ІДІЛ, Аль-Каїду і їх філій, щоб підтримати оперативні органи по всьому світу. Ці оцінки повинні бути доступні і використовуватися відповідними органами по боротьбі з фінансуванням тероризму для підтримки національних зусиль по боротьбі з фінансуванням тероризму.

Боротьба з тероризмом та його фінансуванням - це постійна боротьба, оскільки терористи і ті, хто їх фінансує, продовжують шукати лазівки або нові методи збору, переміщення і використання коштів, і очевидно, що юрисдикції в ряді регіонів стикаються з серйозними проблемами.

ФАТФ і її глобальна мережа будуть і надалі перебувати в авангарді реагування на ці загрози, що виникають за допомогою інновацій та співпраці, щоб позбавити терористів фінансових коштів і запобігти їх доступ до міжнародної фінансової системи і її використання. ФАТФ також продовжить виявляти області, в яких юрисдикції не приймають цілеспрямованих, ефективних і руйнівних дій проти фінансування тероризму, щоб захистити глобальну фінансову систему від доступу фінансистів тероризму.

На своєму засіданні ФАТФ розглянула нові пріоритетні дії по боротьбі з фінансуванням тероризму і погодила цілісний підхід, який розширить її роботу для більш повного розуміння того, як адаптуються ризики фінансування тероризму, активізує зусилля по поліпшенню глобального впровадження Стандартів щодо фінансування тероризму [37].

ФАТФ адаптує свою стратегію, щоб краще зрозуміти і відобразити мінливий характер ризиків фінансування тероризму, в тому числі шляхом посилення існуючих заходів і розширення обміну оперативною інформацією, щоб допомогти протистояти цим ризикам:

- розуміння наслідків дій проти ІДІЛ - Ситуація в Сирії і Іраку швидко змінюється. Джерела фінансування, описані в звіті ФАТФ залишаються

актуальними. ІДІЛ продовжує отримувати більшу частину свого фінансування на контрольованій ним території - за рахунок експлуатації нафти, газу та інших природних ресурсів, від вимагання та крадіжки у місцевого населення, здирницькі сільське господарство і контрабанда культурних цінностей.

ФАТФ в тісній співпраці з ООН, Фінансовою групою по боротьбі з ІДІЛ, групою Егмонт, Інтерполом та іншими зацікавленими сторонами надає оновлену картину фінансів, пов'язаних з ІДІЛ, щоб краще розуміти вплив всіх дій.

- поліпшення обміну інформацією - потрібно кращий обмін інформацією між оперативними агентствами, в тому числі всередині країни між національною владою, на міжнародному рівні між агентствами і між державним і приватним секторами.

- зміцнення міжнародних стандартів і їх впровадження - Стандарти ФАТФ є міжнародним еталоном для основ боротьби з фінансуванням тероризму [38].

У боротьбі з глобальним тероризмом важливо, щоб всі країни не тільки приймали закони і постанови, що перешкоджають фінансуванню тероризму, а й забезпечували їх ефективну роботу. Вони також повинні активно використовувати їх в рамках загальнодержавного підходу, орієнтованого на боротьбу з ключовими ризиками фінансування тероризму, в тому числі шляхом:

- введення режиму адресних фінансових санкцій та розвиток можливостей, щодо боротьби з фінансуванням та видавати запити третіх країн, які відповідають критеріям призначення.

- виявлення їх ризиків фінансування тероризму та розробка більш ефективних способів виявлення, припинення, стримування і переслідування фінансування тероризму.

- захищаючи свій некомерційний сектор від ризику терористичних зловживань.

- вжиття заходів щодо виявлення і виявлення осіб, включаючи мандрівників, які підозрюються в причетності до фінансування тероризму, з використанням реєстрації пасажирів (авіапасажирів), наприклад, для зупинки, обмеження та конфіскації незаконних транскордонних перевезень грошові кошти.

- розробка ефективних механізмів для виявлення, моніторингу та вжиття заходів щодо нерегульованих послуг з переказу грошових цінностей, а також підвищення прозорості фінансових потоків.

- розширення можливостей та інших компетентних органів для поліпшення своєчасного обміну фінансової та іншої відповідної інформацією всередині країни і за кордоном. Здатність виявляти, аналізувати і обмінюватися інформацією про фінансові потоки має важливе значення для фінансових розслідувань. У випадках, пов'язаних з тероризмом, уряди повинні мати можливість швидше отримувати відповідну інформацію з усіх джерел. Для цього країнам слід зміцнювати міжвідомчі зв'язку між підрозділами фінансової розвідки, правоохоронними та розвідувальними службами заохочувати спонтанний обмін інформацією між країнами.

ФАТФ зосередиться на розробці пропозицій щодо реалізації цих заходів.

Звіт ФАТФ «Фінансування терористичної організації» Ісламська держава Іраку і Леванту» також виявив ряд значних і виникаючих ризиків фінансування тероризму, включаючи викрадення людей з метою отримання викупу, некомерційні організації, іноземних бойовиків-терористів, соціальні мережі, серед іншого, які зіграли роль у фінансуванні цієї терористичної організації [39].

Група «Егмонт» - це об'єднана структура, що складається з 166 підрозділів фінансової розвідки. Група Егмонт надає платформу для безпечного обміну досвідом і фінансовою розвідкою з метою боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Це особливо актуально, оскільки підрозділи фінансової розвідки мають унікальні можливості для співпраці та підтримки національних і міжнародних зусиль з протидії фінансуванню тероризму та є

надійним шлюзом для обміну фінансовою інформацією всередині країни і за кордоном відповідно до глобальними правилами по боротьбі з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму стандарти.

Група «Егмонт» продовжує підтримувати зусилля своїх міжнародних партнерів та інших зацікавлених сторін щодо втілення в життя резолюцій і заяв Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, ФАТФ, міністрів фінансів «Групи двадцяти» та дотримання положення Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму. Група «Егмонт» може підвищити цінність роботи підрозділів фінансової розвідки -членів, поліпшивши розуміння ризиків щодо відмивання коштів / фінансування тероризму серед своїх зацікавлених сторін. Група «Егмонт» є операційним підрозділом міжнародного апарату щодо боротьби з відмиванням коштів / фінансуванням тероризму.

Група Егмонт визнає, що обмін фінансовою розвідкою має першорядне значення і став наріжним каменем міжнародних зусиль по боротьбі з відмиванням коштів / фінансуванням тероризму. Підрозділи фінансової розвідки по всьому світу зобов'язані відповідно до міжнародних стандартів, обмінюватися інформацією і брати участь в міжнародному співробітництві [40].

Група Егмонт зазначає, що країни повинні створити підрозділ фінансової розвідки, які служать національним центром для отримання та аналізу: (а) повідомлень про підозрілі операції; і (б) іншу інформацію, що відноситься до відмивання грошей, пов'язаних з ними злочинів і фінансуванню тероризму, а також для поширення результатів цього аналізу. Підрозділ фінансової розвідки повинен мати можливість отримувати додаткову інформацію від звітуючих суб'єктів і мати своєчасний доступ до фінансової, адміністративної та правоохоронної інформації, яка потрібна йому для належного виконання своїх функцій. Кілька важливих факторів визначають створення підрозділу фінансової розвідки: закони про боротьбу з відмиванням грошей і

фінансуванням тероризму, існуючі правоохоронні органи і необхідність в органі, який буде отримувати, оцінювати і передавати фінансову інформацію.

Пояснювальна записка ФАТФ до Рекомендації 29 визначає, що країни повинні гарантувати, що підрозділ фінансової розвідки враховує заяву про цілі Егмонтської групи та її Принципи обміну інформацією між підрозділами фінансової розвідки у справах про відмивання грошей і фінансування тероризму. Підрозділ фінансової розвідки має подати заявку на членство в групі «Егмонт» [41].

Існує чотири моделі підрозділів фінансової розвідки: судова, правоохоронна, адміністративна і гібридна.

Судова модель встановлюється в судовій гілці влади, в якому «розкриття» підозрілу фінансову діяльність приймаються слідчими органами країни з фінансового сектора таким чином, що судові повноваження можуть бути приведені в дію, наприклад, захоплення засобів, заморожування рахунків, проведення допити, затримання людей, проведення обшуків і т. д.

Модель правозастосування реалізує заходи по боротьбі з відмиванням грошей поряд з вже існуючими правоохоронними системами, підтримуючи зусилля декількох правоохоронних або судових органів з паралельними або іноді конкуруючими юрисдикційними органами з розслідування відмивання грошей.

Адміністративна модель є централізованим, незалежним, адміністративним органом, який приймає і обробляє інформацію від фінансового сектора і передають розкриття в судові чи правоохоронних органів для кримінального переслідування. Він функціонує як «буфер» між фінансовим співтовариством і правоохоронними органами.

Гібридна модель служить в якості посередника розкриття і посилення на судові та правоохоронні органи. Він поєднує в собі елементи як мінімум двох моделей підрозділу фінансової розвідки [41].

Таким чином, проведений аналіз цілей, завдань, принципів діяльності Групи «Егмонт», а також підсумків її роботи дозволяє зробити наступні

висновки. По-перше, Група з неформального форуму, в якості якого вона починала своє існування, перетворилася в солідну міжнародну організацію, що має власну штаб-квартиру [42]. По-друге, за час свого існування експерти Групи провели і продовжують проводити серйозну теоретичну роботу, причому особливо слід відзначити внесок в формулювання такої найважливішої категорії в теорії офшорного бізнесу, як підрозділ фінансової розвідки як органу, що здійснює протидію відмиванню грошей і фінансуванню тероризму [43].

У тому, що стосується боротьби проти тероризму на територіях країн-членів Європейського Союзу, можна вести мову про великому масштабі виконаної роботи в рамках співпраці Інтерполу і Європолу у протидії цьому злочинному прояву [44].

Протидія тероризму здійснюється Інтерполом не тільки за допомогою активних дій правоохоронної спрямованості, які виконуються згідно з міжнародними договорами про надання правової допомоги, а й за допомогою організаційної, методичної допомоги, складання статистичних звітів і обміну інформацією [45]. Подібні обов'язки покладені на Генеральний секретаріат і Національне центральне бюро Інтерполу [47]. В телекомунікаційній мережі «Інтернет» постійно з'являється маса інформації про надання Інтерполом допомоги різним державам в розслідуванні терористичних актів, скоєних на їх території.

Ця допомога зазвичай полягає в наступних діях: сприяння в ідентифікації жертв, дешифрування вилучених телефонів і інших портативних пристроїв, робота з біометрією, аналіз фото і відео. Отримана співробітниками Інтерполу на місці події інформація зазвичай порівнюється з міжнародною базою даних. Діяльність Інтерполу в рамках боротьби з тероризмом зосереджена переважно на вирішенні завдань, пов'язаних з виявленням терористів і припиненням їх діяльності.

Їх виконання забезпечується за рахунок реалізації програм накопичення, обробки і передачі інформації, знищення каналів фінансування, вербування та

перекидання кадрів злочинних організацій, спеціальної підготовки співробітників поліції і забезпечення оперативної підтримки їх діяльності. Так, Інтерполом задіяний проект FIRST (Facial, Imaging, Recognition, Searching and Tracking), що дозволяє правоохоронцям держав-учасників обмінюватися біометричними даними вже відомих терористів і осіб, підозрюваних в причетності до відповідних злочинів. В рамках даної ініціативи також розгортаються програми навчання співробітників національної поліції навичкам використання гаджетів, призначених для збору біометричних даних засуджених і підозрюваних і створення їх цифрових профілів. Ця робота приносить свої плоди. Так, в 2018 р. впровадження відповідних практик в одній з в'язниць Багдада дозволило виявити серед ув'язнених відразу трьох високопоставлених представників міжнародних терористичних організацій.

Інтерпол надає національним державам суттєву допомогу в рамках відстеження пересувань міжнародних терористів, організації ефективного прикордонного контролю. Використовуючи інформацію, що надходить від держав-учасників і міжнародних організацій, Інтерпол сформував базу даних про більш ніж 48 тис. Терористів, які прямують різними країнами. Також активно накопичуються матеріали про викрадених і сфальсифікованих проїзних документах, які використовуються зловмисниками [45].

Також на базі організації створюється проект Служба автоматизованого пошуку відмивання грошей Інтерпол (IMLASS) Проект IMLASS, який зараз перебуває на стадії розробки, допоможе слідчим та аналітикам у галузі боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму у всьому світі для автоматичного порівняння запитів щодо підозр у відмиванні грошей та фінансуванні тероризму з базою даних записи, подані 186 країнами-членами Інтерполу. Потім запити щодо цілей, пов'язаних з відмиванням грошей, асоційованих компаній, компаній, документів, що посвідчують особу, адрес, телефонів та даних про підозрілі транзакції, автоматично порівнюватимуться із наявними даними у базі даних Інтерполу для зв'язку з минулими та сучасними розслідуваннями в інших країнах. Ефективний висновок цього

проекту допоможе слідчим з відмивання грошей у всьому світі отримати доступ до поліції, а також до фінансової інформації з усіх країн-членів Інтерполу в одному місці та за один раз [46].

Усунення джерел фінансування терористичних груп має важливе значення в глобальних зусиллях по боротьбі з тероризмом. Протидія фінансуванню тероризму, з дотриманням основних свобод і прав людини, відіграє ключову роль у запобіганні терористичним актам, постачання терористичних груп і вербування їх прихильників.

Антитерористична діяльність відіграє центральну роль в зусиллях ОБСЄ з протидії транснаціональним загрозам безпеки. У цих зусиллях ми керуємося «Консолідованою концептуальною базою ОБСЄ для боротьби з тероризмом», яка висуває на перший план принципи роботи і визначає стратегічну спрямованість майбутньої діяльності ОБСЄ по боротьбі з тероризмом. Робота ведеться з метою сприяння застосування міжнародно-правової бази боротьби з тероризмом, з метою зміцнення безпеки проїзних документів, протистояння насильницькому екстремізму і радикалізації, який веде до тероризму, а також для протидії використанню Інтернету в терористичних цілях і захисту критично важливих об'єктів енергетичної інфраструктури.

ОБСЄ, як найбільша в світі регіональна структура, що діє відповідно до глави VIII Статуту Організації Об'єднаних Націй, має в своєму розпорядженні необхідні можливості, щоб внести свій внесок в глобальні зусилля з протидії фінансуванню тероризму та боротьби з організованою злочинністю, за допомогою свого всеосяжного підходу до безпеки, заснованого на військово-політичному, економіко-екологічному і людському вимірах.

На платформі ОБСЄ і УНП ООН реалізовується Програма протидії фінансуванню тероризму за запитом держав-учасниць ОБСЄ та спрямована на посилення потенціалу країн виконувати положення Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, Резолюцію Ради Безпеки ООН 2462, а також інші відповідні Резолюції РБ ООН, стандарти Групи з розробки фінансових заходів по боротьбі з відмивання грошей та зобов'язання ОБСЄ, а

також бере до уваги рекомендації Виконавчого директорату Контертерористичного комітету ООН.

Програма спрямована на зміцнення потенціалу підрозділів фінансової розвідки, правоохоронних органів, прокуратури, експертів беруть участь в розробці законодавства, щодо протидії відмивання грошей та фінансуванню тероризма, представників приватного сектора і некомерційних організацій

Результати цієї програми:

- Ефективне міжвідомча співпраця відповідно до зобов'язань ОБСЄ та передовими міжнародними практиками.
- Підвищення потенціалу з виявлення, розслідування і руйнування терористичних мереж, з дотриманням стандартів прав людини
- Покращення дотримання міжнародних стандартів, особливо Резолюцій РБ ООН, Рекомендацій ФАТФ та Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму.
- Ефективна співпраця з приватним сектором, включаючи некомерційні організації.
- Зміцнення національного і регіонального потенціалу країн з протидії фінансуванню тероризму, як підсумковий результат реалізації Програми протидії фінансуванню тероризму [48].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин проблеми тероризму й протидії йому стали одними з найважливіших як для окремих держав, так і для світового співтовариства в цілому. У сучасних умовах протидія фінансуванню тероризму стає вкрай актуальною, вимагає уніфікованого підходу та стандартизації заходів, що вживаються на національному й міжнародному рівнях. Міжнародні організації займають значну роль у вирішенні питань, пов'язаних із протидією фінансуванню тероризму.

3.2. Практика Міжнародного суду ООН та Європейського Суду Справедливості із протидії фінансуванню тероризму

На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин проблеми тероризму і протидії йому стали одними з найважливіших, як для окремих держав, так і для світового співтовариства в цілому. У сучасних умовах протидія фінансуванню тероризму стає вкрай актуальною і вимагає уніфікованого підходу та стандартизації заходів, що вживаються на національному та міжнародному рівнях. Однак вжиті заходи можуть входити в конфлікт з правами людини. А тому важливе значення набуває необхідність дотримання балансу інтересів особи і суспільства.

Безпосередньо питанням протидії фінансуванню тероризму присвячена Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, яку прийнято резолюцією 54/109 Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1999 р. Ця Конвенція наполегливо рекомендує усім державам-учасницям установити у власному національному законодавстві кримінальну відповідальність за фінансування тероризму. Зокрема, у статті 4 Конвенції йдеться: «Кожна держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними: а) для визнання кримінальними злочинами згідно з її внутрішнім законодавством злочинів, зазначених у статті 2; б) для встановлення за ці злочини відповідних покарань з урахуванням тяжкості цих злочинів». У статті 2 Конвенції вказуються ознаки фінансування тероризму як злочину, які повинні бути враховані при встановленні кримінальної відповідальності за це діяння в національних законодавствах.

15 жовтня 1999 р. Рада Безпеки ООН прийняла Резолюцію 1267 від 15 жовтня 1999 р. стосовно Афганістану, в якій містилась вимога до Талібану видати Усаму бен Ладена країні, де він буде арештований і притягнутий до відповідальності. Із метою забезпечення дотримання цієї вимоги встановлювалось, що всі держави повинні заморозити кошти та інші фінансові ресурси, що належать або контролюються безпосередньо чи опосередковано

Талібаном або будь-якими організаціями, що належать і контролюються Талібаном. Було засновано Комітет із санкцій, до складу якого увійшли всі члени Ради Безпеки. У зв'язку з цим Рада ЄС ухвалила Спільну позицію 1999/727/CFSP від 15 листопада 1999 р. щодо обмежувальних заходів стосовно Талібану.

На підставі статей 60, 301 Договору про заснування ЄС Рада ЄС прийняла Регламент № 337/2000 від 14 лютого 2000 р. про заборону польотів і заморожування коштів та інших фінансових ресурсів Талібану в Афганістані. Резолюція Ради Безпеки ООН Н 1333 від 19 грудня 2000 р. поклала на Комітет із санкцій обов'язок сформувати список фізичних і юридичних осіб, пов'язаних із Усамою бен Ладеном, у тому числі з організацією Аль-Каїда. Згодом був прийнятий Регламент № 467/2001 від 6 березня 2001 р. про заборону експорту певних товарів та послуг до Афганістану, посилення заборони щодо перельотів та продовження терміну заморожування коштів та інших фінансових ресурсів, пов'язаних з Талібаном в Афганістані, Додаток до якого містив перелік осіб та організацій, на яких поширювались обмеження у вигляді заморожування коштів.

Після того, як Комітет із санкцій опублікував два доповнення до складеного ним списку від 17 жовтня і 9 листопада 2001 р., які містили імена заявників Ясин Абдулла Каді (Yassin Abdullah Kadi) та Міжнародного фонду Аль Баракат (Al Barakaat International Foundation). Каді звернувся до Суду першої інстанції з вимогою скасування Регламентів ЄС № 2062/2001 і № 467/2001 у частині, що їх стосувалась, а також ухваленого рішення, що покладає на відповідачів виплату витрат. Суд першої інстанції ухвалив, що ЄС був пов'язаний положеннями чинного Договору про заснування ЄС стосовно дотримання державами-членами зобов'язань на рівні ООН, та був зобов'язаний імплементувати резолюції Ради Безпеки (пункти 192 і 207). Тому Суд відкинув аргумент, що правопорядок ЄС існує незалежно від ООН та керується власними нормами права (п. 208).

Таким чином, межі розгляду таких резолюцій Судом першої інстанції було обмежено до порушення положень *jus cogens*. Застосовуючи цей критерій, Суд першої інстанції виявив, що жодне із можливих порушень прав людини не становить порушення положень *jus cogens* [49].

Зазначене рішення було оскаржене до Суду ЄС, який 3 вересня 2008 р. ухвалив рішення яким: скасував рішення Суду першої інстанції від 21 вересня 2005 р. (Т-315/01 і Т-306/01), визнав таким, що втратив чинність, Регламент Ради № 881/2002 від 27 травня 2002 р. в частині, що стосується п. Каді і Міжнародного фонду Аль-Баракат. Встановив, що дія Регламенту № 881/2002 у частині, що стосується п. Каді і Міжнародного фонду Аль-Баракат, продовжується на період, який не повинен перевищувати трьох місяців поспіль з дати ухвалення рішення. Суд підтвердив, що Рада мала повноваження прийняти регламент на підставі статей Договору про заснування ЄС.

У цьому контексті Суд відхилив доводи Комісії стосовно того, що статті 60 і 301 Договору про ЄС будуть належною правовою підставою, зокрема, Суд вказав, що ці положення згідно з їх формулюванням стосуються винятково вжиття заходів щодо третіх країн (пункти 165–178). Звернення до ст. 308 Договору про заснування ЄС було можливим, оскільки Договір про заснування ЄС не надавав необхідних повноважень для прийняття оспорюваного регламенту. Але ст. 308 Договору про заснування ЄС не може бути використана в якості єдиної правової підстави і Суд першої інстанції допустив помилку, коли ухвалив, що боротьба з тероризмом була однією з цілей Співтовариства в світлі ст. 308 Договору про заснування ЄС. Скоріше можна говорити про неявну мету статей 60 і 301 Договору про заснування ЄС, яка полягала у тому, щоб уможливити прийняття зазначених обмежувальних заходів за допомогою інструменту Співтовариства для обґрунтування застосування ст. 308 Договору про заснування ЄС [49].

Суд ЄС звернув увагу, що Рада не повідомила п. Каді і Міжнародному фонду Аль-Баракат підстави прийняття рішення про внесення їх імен до

списку. Порушення прав п. Каді і Міжнародного фонду Аль-Баракат на захист, зокрема їх права бути заслуханим, також спричинило порушення права на правовий захист, оскільки заявники не мали можливості захистити свої права в належних умовах, перш ніж суди Співтовариства мали можливість здійснити перегляд, тому що Рада не надала жодних доказів. Крім того, Суд дійшов висновку, що заморожування коштів було необґрунтованим обмеженням майнового права п. Каді. Суд визнав, що обмежувальні заходи, запроваджені регламентом, обмежували вказане право. Суд також зазначив, що важливість цілей, поставлених регламентом, виправдовує негативні наслідки, навіть істотного характеру, і підкреслив, що компетентні національні органи можуть розморозити кошти, необхідні для покриття основних витрат (оплата оренди, витрати на медичне обслуговування тощо).

Суд визнав, що оспорюваний регламент було прийнято без надання будь-яких гарантій, які б дозволяли п. Каді передати свою справу на розгляд компетентних органів. Проте вказані гарантії були необхідними для забезпечення дотримання майнових прав. У результаті, Суд скасував регламент Ради в частині, в якій він стосується п. Каді і Міжнародного фонду АльБаракат [49].

Таким чином, Суд ЄС підтвердив пріоритет прав людини навіть у таких важливих питаннях, як боротьба з тероризмом і наголосив на необхідності забезпечення відповідних гарантій. Таким чином, як держави, так і міжнародні організації повинні так діяти в рамках концепції «margin of appreciation», щоб не порушувати баланс, рівновагу, яку держава забезпечує між інтересами окремої людини та загальними суспільними інтересами. Схожа думка про застосування концепції «margin of appreciation» на внутрішньодержавному рівні висловлювалася і К.А. Андрущенко, яка вважає, що за певних виключних обставин Європейський суд з прав людини визнає за державами право втручатися в права та свободи, закріплені Європейською конвенцією з прав людини 1950 р., проте такий національний розсуд не є необмеженим [50].

В практиці Міжнародного Суду ООН щодо протидії фінансуванню тероризму важливим етапом став позов України проти Росії, який вона подала 16 січня 2017 року у зв'язку з порушенням Кремлем двох міжнародних конвенцій – про боротьбу з фінансуванням тероризму та про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Аргументи заяви України зводяться до того факту, що Російська Федерація надає зброю та інші види допомоги незаконним збройним формуванням, які вчинили низку терористичних актів на території України. Крім того, українські представники наполягають на визнанні участі Росії в кампанії дискримінації щодо неросійських громад, які проживають на окупованій території Кримського півострова, зокрема, спільнот етнічних українців та кримських татар. З огляду на вищезазначене, Україна вкотре вимагає притягнення Російської Федерації до відповідальності за порушення міжнародного права і просить Міжнародний суд ООН на час розгляду справи, в якості заходу забезпечення позову, заборонити РФ здійснювати будь-які кроки, що погіршують нинішню ситуацію.

Також українська сторона вимагає від Росії припинення підтримки збройних формувань на українській території; відшкодування репарації всім, хто постраждав через дії проросійських збройних формувань; повного відновлення в правах української та кримськотатарської громад на окупованій території України, а саме в Криму та Севастополі. Наскільки вдалим для України буде рішення суду – покаже час, проте сам факт позову свідчить про позитивну тенденцію впевненого відстоювання Києвом власної позиції на міжнародній арені [51]. Складність в тому, що практика розгляду справ щодо порушень норм Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризмом в Міжнародному суді відсутня, але ця міжнародна угода – єдина, за якою Суд може встановити наявність юрисдикції.

ВИСНОВКИ

Припинення фінансування тероризму є складним завданням, успішне вирішення якої буде залежати від здатності держав оперативно прийняти відповідне законодавство і створити належні механізми правозастосування.

У нормативно – правових актах міжнародного характеру поняття «фінансування тероризму» вперше було закріплено в Міжнародній конвенції про боротьбу з його фінансуванням. Конвенцією визначений загальноприйнятий термін для країн – учасниць ООН і встановлені певні ознаки фінансування тероризму.

Конвенція містить три основних зобов'язання для держав-учасників. По-перше, держави-учасники зобов'язані зафіксувати злочинний характер фінансування тероризму в своєму кримінальному законодавстві. По-друге, вони зобов'язані брати участь у широкомасштабному співробітництві з іншими державами-учасниками і надавати їм юридичну допомогу в питаннях, що становлять предмет Конвенції. По-третє, вони зобов'язані ввести в дію певні вимоги щодо ролі фінансових установ у виявленні та повідомленні фактів, які свідчать про фінансування терористичних актів. Встановлення кримінальної відповідальності за фінансування тероризму є обов'язковою нормою Конвенції.

Положення Конвенції вплинули на формування міжнародних стандартів у боротьбі з фінансуванням тероризму. Універсальні документи по боротьбі з тероризмом, які були розроблені під егідою Організації Об'єднаних Націй є одним з основних елементів глобального правового режиму боротьби з тероризмом і служать важливою основою для міжнародної співпраці в області протидії тероризму. У ряді своїх резолюцій, головною з яких є резолюція 1373 (2001) у цьому документі містяться відповідні витяги з основних документів Організації Об'єднаних Націй, що стосуються боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. Рада Безпеки закликала держави-члени ратифікувати ці міжнародні документи і в повній мірі здійснювати їх шляхом

прийняття внутрішніх заходів, які необхідні для виконання накладаються ними зобов'язань.

Також на підставі резолюції 1373 (2001), було засновано Контертерористичний комітет (КТК) для спостереження за здійсненням цієї резолюції, що закликає держави запобігати і припиняти фінансування терористичних актів. З метою виконання положень цієї резолюції багато держав прийняли превентивні та кримінально-правові заходи проти відмивання грошових коштів з метою боротьби з фінансуванням тероризму.

Спеціальні стандарти Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ) розробляє та сприяє ефективній імплементації правових, регуляторних та оперативних заходів боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, та інших загроз цілісності фінансової системи. Рекомендації ФАТФ представляють вичерпну та послідовну систему заходів, які повинні бути імплементовані країнами з метою боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, а також фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. Країни мають різну структуру правової, адміністративної та операційної системи та різні фінансові системи, і тому всі не можуть вжити ідентичних заходів для боротьби з цими загрозами. Таким чином, Рекомендації ФАТФ встановлюють міжнародні стандарти, які країни повинні імплементувати за рахунок заходів, адаптованих до конкретних обставин.

На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин проблеми тероризму й протидії йому стали одними з найважливіших як для окремих держав, так і для світового співтовариства в цілому. У сучасних умовах протидія фінансуванню тероризму стає вкрай актуальною, вимагає уніфікованого підходу та стандартизації заходів, що вживаються на національному й міжнародному рівнях. Міжнародні організації займають значну роль у вирішенні питань, пов'язаних із протидією фінансуванню тероризму.

Також, Практика Конвенції застосовується Європейським судом, зокрема, справа Каді, в якій Суд ЄС підтвердив пріоритет прав людини навіть у таких важливих питаннях, як боротьба з тероризмом і наголосив на необхідності забезпечення відповідних гарантій. В практиці Міжнародного Суду ООН щодо протидії фінансуванню тероризму важливим етапом став позов України проти Російської Федерації у зв'язку з порушенням двох міжнародних конвенцій – про боротьбу з фінансуванням тероризму та про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Складність в тому, що практика розгляду справ щодо порушень норм Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризмом в Міжнародному суді відсутня, але ця міжнародна угода – єдина, за якою Суд може встановити наявність юрисдикції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Johnson, Clifton M., 2000, "Introductory Note to the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism," №. 39 , p. 268.
2. Conclusions Of G8 Foreign Ministers, May 1998, paragraph 28, [Electronic resource]. – Access mode: http://www.dfaitmaeci.gc.ca/g8fmm-g8rmae/bir_g8concl-en.asp
3. Measures to Eliminate International Terrorism, G.A. Res. 53/108, U.N. GAOR, 53rd Sess., 83rd mtg., Supp. No. 49, at para. 12, U.N. Doc. A/Res/53/108 (1999).
4. Международная конвенция о борьбе с финансированием терроризма [Электронный ресурс] // Официальный сайт ООН – Режим доступа до ресурсу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/terfin.shtml
5. Walter Gehr, "Recurrent Issues," Briefing for the member States on 4 April 2002, UN Counter-Terrorism Committee, [Electronic resource] . – Access mode:<http://www.un.org/docs/sc/committees/1373/rc.htm>.
6. International Terrorism: A Compilation on U.N. Documents (1972–2001), 2 volumes (Ardsley, New York: Transnational Publishers)
7. Council of Europe, 2002, Guidelines on Human Rights and the Fight Against Terrorism [Electronic resource] // The official site of Council of Europe. – Access mode: https://www.coe.int/t/dlapil/cahdi/Source/Docs2002/H_2002_4E.pdf
8. Доклад Рабочей группы ЦГОКМ «Борьба с финансированием терроризма» [Электронный ресурс] // Организация Объединенных Наций .- Режим доступа: <https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic>
9. Резолюція 1373 (2001), ухвалена Радою Безпеки на її 4385-му засіданні, 28 вересня 2001 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_854.

10. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
11. Агапов П.В. Михайлов К.В. Уголовная ответственность за содействие террористической деятельности: тенденции современной уголовной политики. Саратов. 2007.
12. Резолюция ООН A/RES/49/60 «Меры по ликвидации международного терроризма» [Электронный ресурс] // Организация Объединенных Наций .- Режим доступа: <http://www.un.org/russian/terrorism/garesol.htm>
13. Ульянова В. В. Противодействие финансированию терроризма: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / В. В. Ульянова. Екатеринбург, 2010. С. 17
14. Paul Szasz, “The Security Council Starts Legislating”, 96 Am. JI Int. Law 901 (2002)
15. Walter, 2003, “Le Comité contre le terrorisme et la résolution 1373 (2001) du Conseil de Sécurité,” Actualité et Droit International
16. Koufa, Kalliopi. “Le Terrorisme et les droits de l’homme,” in Catherine Bannelier and others, eds., Le Droit international face au terrorisme, après le 11 septembre 2001, CEDIN-Paris I, Cahiers internationaux, No. 17 . p. 189.
17. David M., «Money Laundering» [Electronic resource]. – Access mode: <http://corpusjurispublishing.com/Articles/moneylaundering.pdf>
18. Борьба с финансированием терроризма. Руководство по подготовке законодательных актов — [Вашингтон, округ Колумбия]: Международный Валютный Фонд, Юридический департамент, 2003 г.
19. Forget, Louis, 2002, “Combating the Financing of Terrorism,” IMF Legal Department and IMF Institute, Seminar on Current Developments in

Monetary and Financial Law, Money Laundering and Terrorism Financing, May 10, 2002

20. Kern Alexander, “International Legal Developments” в работе “The Funding of Terror: The Legal Implications of the Financial War on Terror”, 6.3 Journal of Money Laundering Control, 201, 212–13 (2003).

21. Guidelines of the Committee for the Conduct of its Work, 2002. para. 1

22. Комитета по введению санкций, учрежденного во исполнение резолюции 1267 (1999) [Электронный ресурс] // Официальный сайт ООН. – Режим доступа: <http://www.un.org/Docs/sc/committees/1267/1267ListEng.htm>

23. Резолюція 1390 (2002), ухвалена Радою Безпеки на її 4452-му засіданні, 16 січня 2002 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_956#Text.

24. Guidelines of the Committee for the Conduct of its Work, 2002. para. 5(b)

25. FATF Secretariat, Self-Assessment Questionnaire: FATF Special Recommendations on Terrorist Financing (Jan. 31, 2002) [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: http://www.fatf-gafi.org/Newsarchive_en.htm.

26. FATF Press release, Russia, Dominica, Niue, and Marshall Islands removed from FATF's list of non-cooperative countries and territories (October 11, 2002) [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: http://www.fatf-gafi.org/Newsarchive_en.htm.

27. Report on the Outcome of the FATF Plenary Meeting and Proposal for the Endorsement of the Methodology for Assessing Compliance with Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Standards, Annex II, IMF (November 8, 2002), [Electronic resource] // The official site of

FATF. – Access mode:

<http://www.imf.org/external/np/mae/aml/2002/eng/110802.pdf>

28. Cilliers, Jakie, and Kathyn Sturman, eds., 2002. Africa and Terrorism, Joining the Global Campaign, ISS Monograph Series , №. 74

29. FATF Secretariat, Guidance Notes for the Special Recommendations on Terrorist Financing and the Self-Assessment Questionnaire (March 27, 2002) [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: http://www.fatf-fi.org/TerFinance_en.htm [hereinafter “Guidance Notes”].

30. FATF Secretariat, Interpretative Note to FATF Special Recommendation VII: Wire Transfers, (February 14, 2003) [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: http://www.fatf-gafi.org/pdf/INSR7_en.PDF.

31. FATF Secretariat, Self-Assessment Questionnaire: FATF Special Recommendations on Terrorist Financing (Jan. 31, 2002) [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: http://www.fatf-gafi.org/TerFinance_en.htm.

32. FATF Secretariat, Combating the Abuse of Non-Profit Organizations: International Best Practices, (October 11, 2002) [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: http://www.fatf-gafi.org/TerFinance_en.htm.

33. Сербіна К .ООН у боротьбі з міжнародним тероризмом// К. Сербіна. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 95 (Частина II), 2011.- С. 144-145

34. Мельник Т. В. Международно-правовое регулирование борьбы с финансированием терроризма на универсальном уровне: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук // М., 2010, С. 17–18.

35. Глобальна контртерористична стратегія ООН [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ООН – Режим доступу: <https://www.un.org/counterterrorism/ru/un-global-counter-terrorism-strategy>

36. FATF's global efforts on combating terrorist financing [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/terroristfinancing.html>
37. Current Efforts by the FATF to Monitor and Take Action against Terrorist Financing [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/terroristfinancing.html>
38. The Financial Action Task Force leads renewed global effort to counter terrorist financing [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatf-leads-renewed-global-effort-to-counter-terrorist-financing.html>
39. FATF Action on Terrorist Finance [Electronic resource] // The official site of FATF. – Access mode: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/fatf-action-on-terrorist-finance.html>
40. About The Egmont Group [Electronic resource] // The official site of Egmont Group. – Access mode: <https://egmontgroup.org/en/content/about>
41. Financial Intelligence Units (FIUs) [Electronic resource] // The official site of Egmont Group. – Access mode: <https://egmontgroup.org/en/content/financial-intelligence-units-fius>
42. Principles for Information Exchange Between Financial Intelligence Units for Money Laundering and Terrorism Financing Cases. The Hague. 13 June 2001.
43. Egmont Group of Financial Intelligence Units Charter. Hamilton, Bermuda. 31 May 2007.
44. Мацакова Н.А. Становление и развитие Европола с момента основания и до принятия конвенции об учреждении полицейской службы Европейского союза // *Universum. Общественные науки*. 2017. № 5. – С. 17–19.
45. Рыжов В.Б. Участие Интерпола в борьбе с терроризмом // *Международное право*. – 2020. – № 2. – С. 56 - 69.

46. Interpol Money Laundering Automated Search Service (IMLASS) [Electronic resource] // The official site of Interpol. – Access mode: <https://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/imlass/imlass.asp>

47. Identifying terrorist suspects [Electronic resource] // The official site of Interpol. – Access mode: <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism/Identifying-terrorist-suspects>

48. Counter Terrorist Financing Program [Electronic resource] // The official site of OSCE. – Access mode: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/3/445156.pdf>

49. Файнойгль К. Справа Каді, розглянута Судом Європейського Союзу / К. Файнойгль // Європейське право. – 2013. – № 1-2. – С. 146-156.

50. Andrushchenko, K. (2017). Application of “Margin of Appreciation” Concept to the Article 15 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. *Evropský politický a právní diskurz*, vol. 4, issue 3, 23-29.

51. Огляд міжнародної безпеки. Аналітика з України. [Електронний ресурс] // Проект ГО «Центр міжнародної безпеки». – Режим доступу: <http://conflicts.in.ua/%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4>